26րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7004 19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1909 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 10 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 1327 1 Février 1909 26me année N. 7004

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՕԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. Պոլսոյ համար տարեկան 80 Ղ.ս.
» » վեցամսեայ 45 »
Գաւառներու համար տարեկան 108 »
» » վեցամսեայ 60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 25 Ֆր.
» » վեցամսեայ 20 »
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

ԱՐԵՒԵԼՔ

آرەولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قرەكین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 ՓԱՐԱ ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ 10 PARAS

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՕՑԻՆՊԱԶՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Օսմ. Խորհրդարանը իր քսաներորդ նիստը կատարեց շաբաթ օրը, և այդ քսան նիստերուն մէջ տեղի ունեցած բոլոր վիճաբանութիւնները, որոնք պէտք էր որ փոփոխութեան սկզբնաւորութիւն մը առաջ բերէին այս կիսափուլ երկրին կազմաւորութեանը մէջ, քսան փարայի խեր չունեցան տակաւին։

Այդ քսան նիստերուն վրայ նետուած բարձրաթռիչ ակնարկ մը բաւական է երեւան հանելու համար բովանդակ ուռուցիկ պարապութիւնը մեր օսմ. երեսփոխաններուն միակողմանի ու սահմանափակ լեզուագարութեան, անպարագիծ ճգճիմութիւնը ծեծուած խնդիրներուն, և սահմռկեցուցիչ փոքրոգութիւնը երեսփոխաններէն մեծագոյն մասին։

Մեր երկրին պատուարժան ներկայացուցիչներուն բռնած ճամբան պիտի նմանցնէի տարօրինակ ու խելագար վարմունքին այն մարդուն, որ երբ իր տունը բոցերով շրջապատուած է, դրացիին հետ կռիւ կ'ընէ թէ ինչո՞ւ համար անձրեւին խողովակը իր պատկից որմին վրայ երկընցուած է և ջուրերը հոն կը վազցնէ։

Եւ որպէս զի չկարծուի թէ ծրի զըրպարտութեան մը առարկայ կ'ուզենք դարձնել մեր օրէնսդրական գերագոյն ժողովը, մեր ընթերցողներուն հետ կլորիկ պտոյտ մը կատարենք այդ քսան նիստերէն ամէնէն կարեւորներուն շուրջը, հասկընալու համար թէ ո՛ր աստիճան ճիշդ է վերի նմանութիւնը։

Գիտենք թէ առաջին քանի մը նիստերը ոչ միայն ո և է հետաքրքրութենէ զուրկ էին, այլ և նոյնիսկ ձանձրանալի, շնորհաւորական անհամտնուռ հեռագիրներուն և երեսփոխաններուն ընտրական տեղեկագիրներուն անվերջանալի ընթերցումներուն պատճառով։ Ատոնց մէջ մասնաւորապէս այն նիստը ցաւագին շահեկանութիւն մը ունեցաւ, ուր Անատոլուի գաւառներէն հանդիսաւորապէս եկած նախկին քանի մը ցած հարստահարիչներ Խորհրդարանին ստուար մեծամասնութեանը կողմանէ ծափողջունուելով բազմեցան այդ թանկագին աթոռներուն վրայ։ Որով կուգանք կը հասնինք մինչեւ այն նիստը, ուր Նախարարապետ Քեամիլ փաշա՝ իր ծերունիի թուղը երերցնելէն ու սեմական խորամանկութեամբ մը կծկըլտուն աչուըները բացխփելէն եկաւ իր պաշտօնական համարատուութիւնը ընելու ազգին ներկայացուցիչներուն առջեւ։ Այդ պատմական նիստը, հակառակ իր դիւանագիտական չորութեան, անշուշտ առաջին կարկառուն նիստն էր, որուն մէջ երեւան եկան մեր ամէնէն ծայրայեղ և ըմբոստ կարծուած երեսփոխաններուն ոչխարային նկարագիրը և համակերպող ոգին։ Գլուխնին ծռած՝ մտիկ ըրին այդ վարպետօրէն յօրինուած բացատրագիրը, ծափերով մերթ ընդհատեցին զայն, և ովսաննաներով պանծացուցին անոր վերջաւորութիւնը, վստահութեան ամուր կնիք մըն ալ զարնելով անոր վրայ. և նախարարապետը նորէն իր թուղը երերցնելէն և սմսեղուկ նայուածքները ստանդելէն ելաւ դուրս յաղթանակով՝ դափնիներ կորզած իր անձնական քաղաքականութեանը համար։

Յաջորդ նիստի մը մէջ մեր փրկիչները երկարօրէն խորհեցան, վիճեցին, վիճաբանեցան թէ Իտալիոյ երկրաշարժին արկածեալներուն նպաստ ղրկե՞ն, և եթէ այո՛, ո՞րքան, հարիւր հազար թէ երկու հարիւր հազար։ Վերջապէս, բաւական առնել տալէ ետքը, կայանք տուին երկու հարիւր հազարին։ Եւ փարան անթել հեռագրով ղրկուեցաւ Մարքոնիին [illegible] հայրենիքը, մինչ հոս, մեր հայրենիքին արեւելեան գաւառներուն մէջ, մեր հայրենակիցները անօթութենէ կ'իյնան կը մեռնին, հազարաւոր մարդիկ ցուրտէ և մերկութենէ կը պռան կը կանչեն, և մեր ազնիւ ու հայրենասէր երեսփոխանները մէ՛կ սանդիմ չեն քուէարկեր՝ հայրենիքին այդ կիսամեռ զաւկներուն օգնութեանը համար։ Օտարասիրութեան ի՜նչ վսեմ պատկեր։ Թող առաքինութեան մեծ առաքեալները խոնարհին այս մեծ ցոյցին առջեւ. Սոկրատ, Պղատոն, Պայրն, մինչեւ իսկ Քրիստոս թող պատկառ կենան մեր Օսմ. Խորհրդարանին այլասիրական այս անպատում ճէստին առջեւ, և Ֆրանսական ակադեմիան իր առաքինութեան յառաջիկայ մրցանակը մեր Խորհրդարանին անդամներուն թող յատկացնէ։

Գրեթէ ուրիշ ամբողջ նիստ մը յատկացուեցաւ որոշելու սա ամէնակարեւոր կէտը թէ մինչեւ հիմակ բաշխուած աստիճանները ու պատուանշանները ետ առնըւելո՞ւ էին, և թէ այսուհետեւ քաղաքային աստիճաններ տրուելո՞ւ էին օսմանցի մահկանացուներուն. այս մասին ներկայացուած ծրագիրը կը գտնուի դեռ պատկանեալ յանձնաժողովին քով, և կատարուած վիճաբանութիւնները եզրակացութեան մը չեն յանգած։ Ինչպէս կ'երեւայ, մեր օսմանեան յեղափոխութեան առաջին սահմանադիր ժողովը մրցումի ելած է ֆրանսական առաջին յեղափոխութեան սահմանադիր ժողովին հետ, որ, ինչպէս գիտենք, ամէն քաղաքացի հաւասար հռչակեց և աստիճանի և ազնուապետականութեան բոլոր կարգերը ջնջեց վերցուց։

Կարծեմ նոյն ժողովին մէջն էր որ շատ հրատապ հարց մը յուզուեցաւ։ Երեսփոխանին մէկը ելաւ յայտարարեց թէ Այտընի նահանգը արիւն արցունք կուլայ, կայսրութեան այդ անկիւնին մէջ անդորրութիւն ըսուած բանը չկայ, իսկ կեանքի և ինչքի ապահովութիւն բնաւ, բնա՛ւ գոյութիւն չունի։ Տեղւոյն կուսակալը, Րէուֆ փաշա, ցնդածին մէկը, ամենեւին բանի գործի չի նայիր, և իրեն վստահուած երկրին ճակատագիրը բախտին ձգած է։ Իրա՛ւ է որ դեռ նոր կեանքերնուս մէջ կ'իմանանք կոր թէ Այտընի նահանգը անկարգութեան և անապահովութեան վայր մըն է, ու մարդուն կեանքը ու ինչքը վտանգի մէջ են միշտ հոն, մինչ կը կարծէինք որ զալըմ զուլում բռնապետութեան օրով, իսկ՝ բաղդատաբար երկրին միւս նահանգներուն՝ ամէնէն ապահով ու խաղաղ նահանգն էր. բայց ահա մեր աչալուրջ երեսփոխաններուն քէյֆը կ'ուզէ որ Այտընը դժոխային երկիր մը ըլլայ և գայ բազմի Խորհրդարանին սեղանին վրայ, և բոլոր երեսփոխանները ատիկա այդպէս ընդունին, և ճա՛ր, ճա՛ր խորհին այդ երկրին փրկութեանը համար։

Չէ՞ք խնդար այս եղելութեան վրայ, ո՛վ Օսմանցիք. Այտընի նահանգը անապահով է եղեր։ Բայց ես կ'ուզէի որ ուրիշ երեսփոխան մըն ալ փորձի համար ժողովին ներկայացնէր կայսրութեան արեւելեան նահանգներէն մէկուն վիճակը, օրինակի համար Վանայ կուսակալութեան վիճակը։ Արդեօք ի՞նչ պիտի ըսէին մեր անաչառ երեսփոխանները։ Ապահով եղէք. Վանը և իր շրջականները աշխարհիս ապահովագոյն և երջանկագոյն երկիրները պիտի հռչակուէին, ուր կեանքը և ինչքը բնաւ վտանգի տակ չեն, և հետեւապէս հարկ իսկ չկայ այդ երկրին վիճակը ներկայացնել Խորհրդարանին։ Այսուհետեւ ոտք մի՛ կոխէք Այտընի նահանգը. հոն մարդ կը կտրեն. մինչդեռ Հայաստանի նահանգներուն մէջ կատարեալ են այն բոլոր սատարները, որոնք կրնան ապահովել մարդուս երջանկութիւնը։

Եր. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ՉԱՐՍԱՆՃԱԳԻ ՊԷԿԵՐԸ

Հին սահմռկեցուցի՜չ օրեր…

Փա՜ռք նոր օրերուն, գէթ մեր կրած զրկանքներուն կամ տառապանքներուն կսկիծը չկրնալ ուրիշին պատմելու մըղձաւանջէն փրկուած ըլլալնուս համար, փա՜ռք նոր օրերուն որ գրչի կաշկանդումները վերցուեցան, որով Չարսանճագի տառապող համայնքին տխուր վիճակը տեղեկագրել կարող կ'ըլլամ։

Չարսանճագի Հայուն համար, սակայն, Նոր Օրը Հին Օրէն տարբերութիւն ունեցած չէ խաղաղութեան մասին, հակասահմանադրականներու ստուար մեծամասնութեան համար։

Տէրսիմի կամ Չարսանճագի մէջ առաջին և գլխաւոր հակասահմանադրականները աշիրէթներու պէկերն ու աղաներն են, որոնք իրենց բռնակալութեան լուծը զգալիօրէն ծանրացուցած են հայ «մարաբա»ներու վզին։ Ու այդ լուծը կրող համեստ և զիջող գիւղացիները քիչ չեն։ Խողնգիւղ, Ուրձ, Գոտառիչ, Հաւսիկ (Ահաւասիկ), Լազուան (Լազ-ուան), Ուռիկ, Սեւճօղ, (Սեւ-ճիւղ), Նորգիւղ, Բաշաղակ, Վասկերտ (Վասակ-կերտ), Շակուլան (շատ-կուլան), Կօռչան, Թէմուրտաղ, Կէօքթէբէ, Իսմայէլ, և դեռ շատ ուրիշ գիւղեր հին րէժիմի բռնապետական բեկորներուն ազդեցութիւններուն տակ են։

Ա՛խ, տարաբախտ հայերը ո՛րքան տառապալից օրեր տեսած են, ո՛րքան հարստահարուած են։ Քանի՜ քանի հայ հարսեր այս վաւաշոտ ու իգամոլ քիւրտ աղաներուն ու պէկերուն բռնաբարութիւններուն զոհած են իրենց պատիւը։

Քանի՜ քանի հայուհիներ այս պատուհաս պետերուն և կամ անոնց զաւակներուն համար առեւանգուած են իրենց բնածին ձիրքերուն կամ հայ կանացի գեղեցկութեան պատճառով։ Հո՛ս, պէկերու այս ոստայններուն մէջ հայ կնոջ համար գեղեցկութիւնը անդառնալի դժբաղդութիւն և հայ գեղջուկին համար հարստութիւնը ամենամեծ փորձանքը կը սեպուի։

Ո՞ւր են երբեմնի հարուստ և ազդեցիկ Միրաքեաններու բազմանդամ զաւակները։ Չէ՞ մի որ Տէրսիմի կամ Խաբաչօլի բարբարոս աղաներուն և բռնակալ պէկերուն կողմէ նիւթուած ցանցերուն մէջ իրենց ահագին կալուածները, անհամար հօտերը և վերջապէս հանրածանօթ հարստութիւնը թողլէն ետք, իրենք ալ, հայութեան պատուաբեր այդ զաւակներն ալ, հատիկ հատիկ զոհ գացին այդ անիրաւ և բարբարոս կիսավայրենիներուն։

Ա՛խ, այդ պէկերը…։

Անոնց գոյութիւնը միշտ համերաշխութեան և եղբայրակցութեան ոգիին խոտոր կը համեմատի. քանի՛ ատոնք կան, քանի՛ անոնց ազդեցութիւնը կը բանի հայ կամ քիւրտ գիւղացիներուն վրայ, այնքան ատեն Թուրք-Հայ-Քիւրտ համերաշխութեան կամ եղբայրակցութեան կապերը թոյլ պիտի մնան։ Վերցուցէ՛ք այս մակաբոյծները, որոնք հին րէժիմի կամ բռնակալութեան պրոպագանդայի մարմնացումներն են, որպէս զի խաղաղի Տէրսիմն ու Խարաչօլը մասամբ, մասամբ՝ որովհետեւ ժողովուրդին նորմալ վիճակին հակազդող պզտիկ ույժեր չեն կառավարութեան կաշառակեր և հակասահմանադրական պաշտօնեաները, ինչ որ ուրիշ յօդուածի նիւթ ընել կը յուսանք։

Թէ Չարսանճագի գիւղերուն մէջ հայ [illegible] ի՞նչ կենցաղ ունի՝ ահա պզտիկ դրուագ մը անոր կեանքէն, զոր այս տողերը գրած պահուս կը լսեմ։

Տեսարանը Բաշաղակ գիւղին մէջ է։ Պէկը հրաման կը հանէ ժամաւոր սարապարհակի (սուխրայ) մը համար, ինչ որ սովորական բան եղած է խեղճ գիւղացիներուն համար. վերակացուն որոշեալ օրը կը ստիպէ գիւղացիները պէկի հրամանի գործադրութեան. կատակասէր Հայուն մէկը «ճըգա ճուրիաթ օ, տա ճըճէտի սուրխա չի՞ գավա օ» (Այժմ ազատութիւն է, սարապարհակն ալ ի՞նչ ըսել է) ըսելու անմիտ համարձակութիւնը կ'ունենայ։ Նախադասութիւնը՝ չարափոխուած՝ կը լեցուի պէկի ականջը, ու վայրկենապէս առանց քննելու կամ զննելու՝ բռնելու հրամանը կը հանէ։ Գաւազանի անթիւ հարուածներուն տակէն անզգայ կը վերցնեն ու իսկոյն ոչխարի մորթի մէջ կը փաթթեն։ Հիմա՝ վերակենդանանալը այս տարաբախտին՝ հրաշք կը սեպուի։

Ասոր հակառակ, պէկերը շատ ասպընջականութիւն կը ցուցնեն եղեռնագործներու և հարստահարիչներու։

Խարբերդի Քէսրիկ գիւղէն գաղթող Պետրոս Աղբար որ Մեծկերտի մէջ մշակութով կը զբաղէր, միակ մխիթարութիւն մը, 25—28 տարեկան զաւակ մը ունէր Տօնապետ անունով, որ առեւտրական գործով կը պարապէր։ Տօնապետ և իր շահընկեր Խաչատուր (գըղ գաշըրան մականուանեալ) Տէրսիմցիներու հետ ըրած առեւտուրէն և վաստկած հարիւրէն աւելի թուով ոչխարները Խարբերդ տանիլ մտադրեցին՝ շահաւոր գին մը ձեռք բերելու յոյսով։ Բայց ցաւալի է ըսել որ Մեծկերտէն ժամ մը հեռաւորութիւն ունեցող Թէմուրտաղ գիւղին մօտ Զագօ անուն քիւրտ մը իր մէկ-երկու արբանեակներով կը յարձակի անզէն Հայերուն վրայ ու սուրին հարուածներով կ'անշնչացնէ զանոնք, ձեռք բերելիք կողոպուտէն շլանալով։ Զագօ բոլոր ոչխարները համարձակօրէն Խարբերդ կը քշէ ու զանոնք դրամի վերածելով կը դառնայ Կէօքթէփէի պէկին պաշտպանութիւնը կը հայցէ։ Դէպքին վրայէն երկու երեք տարիներ սահած են, ու եղեռնագործ Զագօ դեռ Մեծկերտէն երկու ժամ հեռաւորութիւն ունեցող Կէօք Թէփէի պէկին հովանաւորութեան տակ կը գտնուի, կառավարութիւնը հոգ չի ըներ կալանաւորելու զայն, թէեւ ամենայարմար պատեհութիւնն է հիմա, քանի որ սրունգը չարաչար կոտրած է և մանաւանդ պէկի հետ իր ունեցած յարաբերութիւնը խզուած է և կը կարծուի որ պէկը ո՛ և է պաշտպանութիւն պիտի չընէ անոր։

Կը տեսնենք թէ պէկութիւնը թաքստավայր մըն է կառավարութեան հետապնդումներէն խուսափող ամէն յանցաւորի։ Պէկերը, ուրեմն, երկրին կամ ժողովուրդին խաղաղութիւնը վրդովող և հարստահարութիւններն ու ոճրագործութիւնները քաջալերող տարրերը եղած են առաջ և հիմա։ Իրողութիւնները սակայն կուգան պարզել որ կառավարութեան բռնած ընթացքը քաջալերած է զանոնք՝ իրենց անիրաւութիւններուն ու ոտնձգութիւններուն մէջ։ Ինչո՞ւ ուրեմն դեռ կը պահուին բրածոյի պէս այդ հին րէժիմական պաշտօնեաները։

Սահմանադրութեան հռչակումէն ի վեր Հայը քանի՜ քանի կասկածանքի սահմռկեցուցիչ օրեր անցուց, երբ լսեց Քիւրտերէն թէ մօտալուտ է հայ ժողովուրդին գլխուն պայթող Սահմանադրութեան տինամիդը։ Հայը իր ոսկորներուն մէջէն ելեկտրական հոսանքին ըրած ազդեցութեան նման սարսուռներ զգաց Թուրքերու ու Քիւրտերու ռազմական կանխապատրաստութիւնները տեսնելով։ Քիւրդ միամիտ խուժանը այդչափ բան չի կրնար մտածել՝ եթէ աշիրաթներու պետերէն չի գաղափարուի։

Պէկերու և աղաներու ազդեցութիւնը Բերրիի և Մեծկերտի գաւառներուն մէջ ալ զգալի է, մասնաւորապէս այս վերջինին մէջ, ուր կրթական ու առեւտրական կեանքը առաջինէն վար կը մնայ։

Կարգադրութի՛ւն, փրկութի՛ւն գաւառի այս մութ անկիւններուն, որոնց համար Սահմանադրութիւնը պատուհասի նոր թուական մը բացաւ։

Իցի՛ւ թէ Օսմ. Պարլամենտը իր օրակարգին մէջ նախապատուութիւն տայ այս էական խնդրոյն ի կարգադրութիւն։

Իրական ազատութիւն կ'ուզենք և ո՛չ թէ անուանական։

ԿԱՐԱՊԵՏ ԻՇԽԱՆԵԱՆ
Մեծկերտ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ՄԱԼԱԹԻԱ, 22 Դեկտ. 908

Հակառակ Թաղապետական շրջանակի մէջ կազմուած խառն ժողովի խորհրդակցութիւններուն, արմտեաց գինը տակաւին զգալի նուազում մը չունեցաւ։ Սուլթան Սույի ագարակը պատերազմական նախարարութենէ ստացած հրամանի մը համաձայն 13. 75 ղրշ.էն օրական 2-300 գրիւ ալիւրցու կը ծախէ։ Թշուառութիւնը օր ըստ օրէ կ'աւելնայ, մանաւանդ Հայոց մէջ։ Կիրակի օրերը եկեղեցւոյ դռնէն դիւրաւ, առանց յուզուելու և արտասուելու իսկ անցնիլ կարելի չըլլար։ Պատրիարքարանէ ղրկուած նպաստով Սուլթան Սույի ագարակէն ցորեն գնուեցաւ ու բաշխուեցաւ աղքատաց։ Իւրաքանչիւր անձի կէս գրիւ տալու պայմանաւ աղքատներէն մէկ մասին միայն կարելի եղաւ օգնել, միւս և թերեւս ստուար մասը ամէն օր ափ կ'առնէ Առաջնորդարանի դուռը ու խնդրագրերու տարափ մը կը տեղացնէ առաջնորդ. փոխանորդին գըրասեղանին վրայ։ Ո՛չ յատին Բէներն եւ ոչ ալ բողոքական քարոզիչները գէթ իրենցիններուն բան մը [illegible]

Երէկ պայրամի առթիւ կառավարչին այցելեցի, որ երկու հեռագիրներ ցոյց տուաւ ինծի մին Պէհսնիի տեղակալի փոխանորդէն եւ միւսը իսլամ եւ քրիստոնեայ հոգեւորութիւններէն քաշուած։ Սոյն հեռագիրներու մէջ կ'ըսուի թէ տեղակալի փոխանորդը տեղւոյն պէյերէն մէկ մասը բանտարկած է անոնց մէջ վաղուց ի վեր գոյութիւն ունեցող գողութեան գաղտնի ընկերութիւն մը և յարդանոցի մէջ պահուած կարգ մը գողօններ երեւան հանելով։ Այս գողօններու մէջ կը գտնուէին մկրթի մը գործերն ու կազմերանքն ալ։ Հոգեւորութեան հեռագրին մէջ շնորհակալութիւն կը յայտնուի տեղակալի փոխանորդին գործունէութիւններուն և յաջողութիւններուն համար, որով ազատած են ճիւաղ և գազանաբարոյ պէյերու բռնակալութենէն որու տակ կը ճնշուէին երկար ժամանակներէ ի վեր, անլսելի մնալով իրենց բողոքներն։ Այս դէպքը ի վեր կը հանէ ճշմարտութիւնը մեր Արեւելքի մէջ հրատարակած յօդուածին այն պարբերութեան որով կը յայտնէինք թէ այս պէյերու հարստութիւնն ու ազդեցութիւնը կողոպուտի ու բռնակալութեան արդիւնք են եղեր։

Օսմ. Խորհրդարանի բացման առթիւ հոս ալ խրախճանութիւններ տեղի ունեցան։ Նախ կառավարութեան պալատին մէջ ու ապա «Իթթիհատ վէ Թէրէգգի Ճէմիյէթի»ի գլուպին առջեւ աղօթքներ ու ճառախօսութիւններ տեղի ունեցան և ներկաները օշարակներով պատուասիրուեցան։ Ի մէջ այլոց կաթոլիկ վարդապետ մը արաբերէն և ուսուցիչ Յարութիւն էֆ. Գըլճըլեան Թուրքերէն ճառեր արտասանեցին։ Յարութիւն էֆ. պարզեց թէ ի՛նչ եղած էր մեր նպատակը անցեալին մէջ, որու թիւր մեկնութեամբ այնքան ամբաստանութիւններու առարկայ եղած՝ անլուր պատիժներու դատապարտուած էինք և երբ հիմա, եթէ այնքան անկեղծութեամբ կը մասնակցինք հանդէսներու, յայտնեց թէ Օսմ. ազգին մէկ անբաժան տարրը պիտի մնան հայերը և հայրենիքին պահպանութեանն ու յառաջդիմութեանն համար իրենց աջակցութիւնը չպիտի զլանան իրենց իսլամ եղբայրներուն, ցորչափ կառավարութիւնը սահմանադրական է և Արդարութիւն, Հաւասարութիւն և Ազատութիւն կը տիրեն երկրին մէջ ևն. ևն.։ Օսմ. գօմիդէի անդամը, որ թէ՛ կառավարութեան բակին մէջ, և թէ՛ գլուպին առջեւ ազդու և գեղեցիկ ատենաբանութիւններով վեր հանեց Սահմանադրութեան առաւելութիւններն ու յորդորեց ժողովուրդը համերաշխութեամբ ապրելու, շատ մը զինուորական սպաներէ, հայ և թուրք երեւելիներէ, ոստիկաններէ և Մէքթէպի Իտատիէի աշակերտներէն կազմուած հսկայ թափօրի մը առջեւն ինկած այցելեց կրթական հաստատութիւնները։ Զինուորական նուագախումբն ընկերացած էր թափօրին։ Ամէն տեղ ճառեր արտասանուեցան և հայրենաշունչ երգեր երգուեցան։

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻՆ

"ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՐԱՖՖԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

112)

Դ.

ԱՐԱՔՍԻ ՈՐԴԱՅԹՆԵՐԸ

Թշնամին այժմ անցնում էր նոյն այգիների միջով, որ աւերակ և ամայի էր դարձրել ինքը։ Այգիները բռնել էին բաւական մեծ տարածութիւն։ Նրանք բաժանուած էին միմեանցից կաւեղէն ցած պատերով, որոնց ոլորմոլոր, ցանցատեսակ փողոցները յօրինել էին մի մթին լաբիւրինթոս, ծածկուած ծառերի ստախիտ ստուերի ներքոյ։ Երկար որսորդների ասպախումբը գնում էր նոյն փողոցներով, բայց տակաւին բաւական ժամանակ էր հարկաւոր, մինչեւ դուրս կը գային։ Շատ անգամ հայոց այգիների այդ ահարկու լաբիւրինթոսը կլանել էր թշնամիների ահագին գունդեր։ Բայց Գողթնեաց այգիների ամայի փողոցներից այժմ համարձակ անցնում էր թշնամին։

Սամուէլը նայում էր շրջակայքի տխուր տեսարանների վրայ, և նրա զգայուն սիրտը խոցվում էր անբուժելի վէրքերով։

Բայց նրա հայրը ուրախ էր, ոչինչ չէր զգում, և միայն ոգեւորուած էր այն խորին բաւականութեամբ, որ մի քանի ծանր տարիների անջատումից յետոյ, առաջին անգամ բախտ ունէր սիրելի որդու հետ մասնակից լինել մի հանդիսաւոր որսորդութեան։

Նրանք դուրս եկան այգիների մթին, ոլորապտոյտ նրբանցքներից, և նրանց առջեւ բացուեցաւ մշակուած անդաստանների ընդարձակ տարածութիւն։ Մի քանի շաբաթ առաջ այդ անդաստանները ներկայացնում էին մի սքանչելի ոսկեղէն ծով, ուր ցորեանի հասունացած արտերը իրանց լիառատ բեղմնաւորութեամբ՝ լցնում էին երկրագործի սիրտը անսահման օրհնութեամբ։ Իսկ այժմ անքաղ և անխնամ մնալով, արեւի կիզող ճառագայթներից չորացել, այրուել էին, և ցամաքած հասկերը ցած էին թափուել անգութ քամուց, որպէս մի մեծ կոտորածից։ Կորեակի, կտաւահատի դեռ կանաչ, չը հասունացած արտերը, անջուր մնալով, ծարաւութիւնից թառամել, թարշամել էին և կպել գետնին։ Չը կար արթուն մշակը, չը կար հոգատար խնամողը։ Երեւում էր միայն արտորայքի սիրահարը՝ ողբաձայն արտուտը, որ օդի մէջ անդադար ճախրում էր մի և նոյն կէտի վրայ և փոքրիկ թեւիկները թափահարելով, սարսափած կերպով նայում էր դէպի ոչնչացրած հունձը, եւ որպէս մի սգաւոր ոգի, երբեմն դէպի ցած էր նետվում, հառաչանքներ էր արձակում, երբեմն դէպի վեր էր սլանում, և դարձեալ օդի մէջ մի և նոյն կէտի վրայ ճախրելով, շարունակում էր իւր տխուր, ողբալի երգը։ Երեւում էին և թշնամու ջորիների խումբերը, որոնք անպատիժ կերպով ցրիւ էին տալիս հընձած գարիի խուրձերը, և աւելի ոտնակոխ էին անում, քան թէ ուտում էին։

Նրանք անցան անդաստանները, անցան մի քանի աւերակ արուարձանների և գիւղերի մօտից։ Այժմ սկսուեցան Արաքսի մերձակայքի կանաչազարդ տափարակները, որ վերջանում էին խիտ մացառներով ու վայրենի ծառաստանով, երբ աւելի մօտենում էին գետի ափերին։ Տեղ-տեղ ջուրը լճացել էր, տեղ-տեղ գոյացել էին ճահիճներ։ Ձիաների սմբակներից մի այնպիսի խուլ տրոփիւն էր լսվում, կարծես թէ, գետնի տակը դատարկ լինէր։ Երբեմն այնպէս էր թւում, որ առաձգական գետինը կամ բարձրանում և կամ ցած էր իջնում ձիաների ծանրութեան ներքոյ։ Այդ տեղերում թագնուած էին Արաքսի մթին որոգայթները և նրա ստորերկրեայ սոսկալի անդունդները, որ լցուած էին բոլորովին թանձր և սեւ հեղուկով, որի երեսը, սերի նման պնդանալով, կազմել էր այն խաբուսիկ, վտանգաւոր ծածկոցը, որի վրայով գնում էին նրանք։ Այդ անյատակ անդունդները սովորութիւն ունէին՝ երբեմն բաց անել իրանց ահարկու բերանը և, տարտարոսի նման, կլանել անցորդներին։ Այս տեսակ անդունդներից մէկի մէջ, իւր ձիու հետ կորաւ հայոց Սրտաւազդ թագաւորը, երբ նա որսորդութիւն էր անում Արաքսի ափերի մօտ։

Արեւը բաւական բարձրացել էր, և առաւօտեան զով օդը հետզհետէ լցվում էր խիստ անտանելի ջերմութեամբ։ Որսորդների ասպախումբը դեռ շարունակում էր հանդարտ և ուրախ ընթացքով առաջ գնալ։

Սամուէլը նստած էր մի գեղեցիկ, ոսկեգոյն նժոյգի վրայ, որ այն առաւօտ ընծայ էր ստացել իւր հօրից։ Նրա ետեւից գնում էր պատանի Յուսիկը, որ զինակրի պաշտօն էր կատարում։ Նա կրում էր իւր իշխանի երկար նիզակը, լայնալիճ աղեղը, նետերով լի կապարճը և մի երկար, կաշեայ բարակ ճոպան, որ փաթաթած կախ էր տուել իւր ձիու թամբից։ Իսկ ինքը Սամուէլը կրում էր մի սուր միայն և մի արծաթեայ փոքրիկ փող, որ քարշ էր ընկած նրա ոսկեայ կամարից։

Ծերունի Արբակը, կարծես, բոլորովին մանկացել էր։ Նա գտնվում էր կատարեալ զինավառութեան մէջ։ Նա առաջ էր ընկած, և նրա ետեւից գալիս էին Սամուէլի քառասուն զինուած ծառաները։

Նրանցից ոմանք ձեռքերի վրայ կրում էին որսորդական բազէներ, ոմանք բըռնած ունէին անհանգիստ բարակների թոկերի ծայրից, որ կապած էին նրանց երկար պարանոցներին։ Ազատ էին թողած միայն փոքրիկ, սորամուտ սլունդներին և ահագին թաւամազ գամփռներին, որոնց որսորդների լեզուով կոչում էին «գայլ խեղդողներ»։ Այս բոլոր պատրաստութիւնը Սամուէլին ընծայել էր հայրը։

Որսորդական յուշարարները, դեռ արեւը չը ծագած, վաղ-առաւօտեան գնացել էին դիտելու, հետազօտելու բոլոր վայրերը, որ տեսնեն, թէ ո՛րտեղ ի՛նչ երէներ կան։

Սամուէլին ուղեկցում էր հայրը, չըրջապատած իւր թիկնապահներով։ Իսկ փոքր ինչ հեռու, իւր յայտնի սպիտակ նժոյգի վրայ նստած, գնում էր Մերուժանը, իւր առանձին խմբով։ Նրանց հետ էր և պարսից Կարէն զօրապետը՝ իւր մի քանի սպաներով։ Որսորդութեանը չը մասնակցեց միայն Հայր-Մարդպետը։

Առջեւից գնում էին մի խումբ պարսիկ ազատներ, որոնց թւումն էր և պատանի Արտաւազդը։ Այդ մանկահասակ որսորդները՝ իրանց չքեղ զինավառութեամբ՝ գրաւել էին ամենքի հիացքը։ Բայց բոլորի մէջ աւելի փայլում էր, աւելի աչքի էր ընկնում պատանի Արտաւազդը։ Ոգելից մանուկի ուրախութիւնը չափ չունէր։ Իւր աշխոյժ նժոյգի հետ ներկայացնում էր նա մի մարմնացած զուարճութիւն։ Ձախ կողմից կապած ունէր ուսին՝ նետերով լի արծաթեայ կապարճը, իսկ աջ կողմից՝ ձգած ունէր լայնալիճ աղեղը, որ նրա համար բաւական մեծ էր։ Ձեռքում կրում էր մի թեթեւ նիզակ, իսկ գօտիից քարշ էր ընկած երկսայրի սուրը՝ արծաթապատ պատեանով։

Սամուէլը ընկղմուած էր լուռ մտախոհութիւնների մէջ։ Երբեմն միայն հարեւանցի կերպով նայում էր իւր շուրջը, նայում էր դէպի հեռուն, շատ հեռուն և, կարծես, աշխատում էր միանգամից ծանօթանալ բոլոր տեղորայքի հետ։ Նրա վշտահար դէմքը, որպէս միշտ, չէր ցոյց տալիս ոչ մի բաւականութիւն, թէեւ կը ցանկանար գոնէ փոքր ինչ ուրախ ձեւանալ։ Իսկ իւր տխրութեան մէջ անգամ սքանչելի էր նա։ Ուրախ էր միայն նրա ամեհի նժոյգը, որ անդադար ոստոստում էր և ահագին թռիչքներ էր գործում։ Բայց նա վարժ ձեռքով այնպէս հեշտութեամբ դարձնում էր խառնակ երիվարի սանձը, կարծես, մի հեզ գառնուկ լինէր։ Հայրը նայում էր նրա վրայ և հիանում էր։ Նա սաստիկ փափագում էր, որ որդին բաժանուէր խմբից և մի թեթեւ ձիախաղ կատարէր այն հարթ տափարակի վրայ, որ կանաչ թաւիշի նման տարածուած էր նրանց առջեւ։ Նա մինչեւ անգամ ակնարկեց որդուն, բայց Սամուէլը հրաժարուեցաւ, ասելով.

—Անյարմար է, հայր, որովհետեւ այդ գեղեցիկ նժոյգը, որ այսօր ընծայեցիր ինձ, տակաւին վարժուած չէ իմ ձեւերին, և ոչ ես ծանօթ եմ նրա բնաւորութեան հետ։ Կարող ենք չը հասկանալ միմեանց։

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՐԱՒԱՐԱՐԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գերմանիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Ֆոն Շէօն, երեքշաբթի օրը, ներկայ գտնուելով ելմտացոյցի յանձնաժողովին և իրաւարարական դաշնագրութեան մասին խիստ շահեկան յայտարարութիւններ ըրաւ։ Կ'երեւայ թէ Անգլիոյ ու Գերմանիոյ միջեւ կնքուելիք դաշնագրութեամբ ճարելի պիտի ըլլայ անհետացնել կարգ մը կէտեր որոնք երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները կրնան խանգարել։ Գերման ցորեններու Զուիցերիա ներածուելուն առթիւ Գերմանիոյ և Զուիցերիոյ միջեւ ծագած վէճին համար Պ. Ֆոն Շէօն յայտարարեց թէ այդ վէճին պատճառ եղած են Զուիցերիոյ Ջաղացպանները՝ սխալ մեկնելով կացութիւնը։ Գերմանիա տրամադիր է խնդիրը ներկայացնելու իրաւարարական ատեանի մը։ Պ. Ֆոն Շէօն յետոյ պատասխանեց ընդհանուր խնդրի մը՝ իրաւարարական դաշնագրութեանց և խորհրդարանական միութեան վրայ։ Արտաքին գործոց Նախարարը սա յայտարարութիւնը ըրաւ.— «Գերմանիա չի կրնար վարկ յատկացնել այդ կարգի միջազգային հաստատութեան մը։ Գերման կառավարութիւնը համակիր է գաղափարին, բայց սկզբունքով չուզեր իր ծախքերը աւելցնել՝ ելմտական անհրաժեշտ կացութեան հետեւանքով։ Իրաւարարութեան դաշնագրութեանց սկզբունքին գալով, Գերմանիա բուռն համակրութեամբ կը շահագրգռուի անով. Կնքեցինք կամ կնքելու վրայ ենք այդ դաշնագրութիւններէն մէկը Անգլիոյ և Մ. Նահանգաց հետ. պատրաստ ենք ամէն տեսակ ծանր խնդիր ներկայացնել իրաւարարական դատարանի մը, եթէ խնդրոյ առարկան անհրաժեշտ ընծայէ։ Գալով Չինու մէջ Թուրքերու պաշտպանութեանը, որոնք երբեմն ֆրանսական հիւպատոսներուն իրաւասութեանը տակ կը գտնուէին, Գերմանիա այդ պաշտպանութիւնը ստանձնած է Թուրքիոյ խնդրանքով։ Չին չէ ընդդիմացած և բաւականացած է ուշադրութիւնը հրաւիրելով գոյութիւն ունեցող դաշնակցութեան վրայ։

ԻՏԱԼԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

Հռոմէն հետեւեալը կը հեռագրեն Փրանսական թերթերուն.— Շաբաթ օրը գումարուելիք նախարարաց Խորհուրդին մէջ՝ Թագաւորին նախագահութեամբ, երկու խիստ կարեւոր խնդիրներ նկատողութեան պիտի առնուին. Նախ արտաքին գործոց նախարար Պ. Տիթթոնիի հրաժարականը ու Աւստրիոյ հետ յարաբերութեանց հիմնական վիճակը և յետոյ թէ պաշտօնէ Երեսփ. Ժողովը նորէն գումարել լուծուելէ առաջ։ Երբ Իտալիոյ մէջ Աւստրիոյ դէմ կատաղի շարժում մը երեւան ելաւ, Պոսնայի ու Հերսեկի կցումին հետեւանքով, Պ. Տիթթոնի, Հռոմի աւստրիական դեսպան Պ. Ֆոն Լուցովի միջոցաւ, Վիէննայէն ստոյգ հաւաստիքներ ստացաւ՝ Տրիէստէի մէջ իտալական համալսարանին հաստատման համար։ Գրաւոր խոստում մը չեղաւ, սակայն բերանացի ապահովութիւններ տրըուեցան բացարձակ ու բացորոշ։ Պ. Տիթթոնիի (և քիչ մըն ալ Պ. Ճոլիթթիի) յանցանքն է կարելի է՝ շատ կանուխ խօսած ըլլալը և այդ կերպով ոչ միայն անձնապէս վտանգուած, այլ նաեւ արգելք եղած ըլլալը՝ Աւստրիոյ լաւ տրամադրութեանց։ Ստոյգ աղբիւրէ կ'իմանամ թէ Պ. Տիթթոնիի հրաժարականը սկըզբունքով պիտի ընդունուի, սակայն իսկոյն պիտի չհրատարակուի։ Երեսփ. Ժողովին գալով, գրեթէ յայտնի է որ փետրուար 16ին պիտի չգումարուի և թէ գարունէն առաջ պիտի լուծուի։ Եւ սակայն Աւստրիոյ հետ յարաբերութեանց խնդիրը շատ ծանրակշիռ է։ Երբեմն կարելի էր վստահիլ Գերմանիոյ նախարարապետ ֆոն Պիւլով իշխանին՝ գործերու կարգադրութեանը միջամտելու համար, բայց հիմա այդ բարերար ազդեցութիւնը գոյութիւն չունի, ֆոն Պիւլով իշխանին շատ խախուտ կացութեանը հետեւանքով։

ՀԱԿԱԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Համպուրկէն երեք անիշխանականներ՝ Շուլցէր, Տրէվս և Սքրէյէր, անդամ միջազգային ընկերակցութեան մը, Լայբցիկի դատարանին պիտի ներկայանան՝ դաւաճանութեան ամբաստանութեամբ։ Ասոնք ձերբակալուեցան այն միջոցին երբ Շարնհորստ զրահաւորին նաւաստիներուն կասկածելի տետրակներ կը բաշխէին, հրաւիրելով զանոնք անհնազանդութեան և իրենց պետերը սպաննելու։ Այդ տետրակները անմեղ երեւոյթ մը ունէին՝ վիճակագրական դիւանին հրատարակութեանց ձեւով և կայս. արծիւով։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուսիոյ արքունիքին հրամանատար Պառոն Ֆրէտէրիքսի օգնական իշխան Տոլկորուքի զօրավարը Հռոմի ռուս դեսպան կարգուեցաւ՝ վախճանեալ Պ. Մուրավիէֆի տեղ։

—Հինգշաբթի իրիկուն և ուրբաթ առտու Մէսինայի մէջ երկրաշարժի ցնցումներ զգացուեցան՝ ստորերկրեայ որոտումներով։ Հիմա կ'աշխատին մաքրելու կայարան տանող գլխաւոր փողոցները։ Օդը գէշ է և ցուրտ։

—Դէզուանէն (Մարոք) Սէուդա ժամանող լինէները կը պատմեն թէ Ռոմմարա գիւղը, Դէզուանէն 50 քիլոմէդր հեռու, լերան մը կողին վրայ, քարերու և հողերու կոյտի մը տակ մնացեր է՝ լեռը խախտելուն հետեւանքով։ Հարիւր հոգի մեռած են։

—Էքաթերինոսլավէն (Ռուսիա) կը հեռագրեն թէ սառոյցի խոշոր զանգուած մը ինկեր է հանքը բանող գործաւորներուն վրայ։ Հինգ հոգի մեռեր և քանիներու ալ վիրաւորուեր են։

—Լոնտոնի սերպիական դեսպանի պաշտօնը տակաւին չէ յանձնուած Պ. Բասիչի։

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎ

Գ. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

Ի. ՆԻՍՏ 17 Յունուար 1909

Շաբաթ օրը Երեսփ. Ժողովին ատեանը բացուեցաւ ժամ 8.5ին Ահմէտ Ռիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Դահլիճին յատկացուած վայրը կը գտնուէին Ներքին գործոց նախարար Հիւսէյին Հիլմի փաշա, կրթական նախարար Ապտուրրահման Շէրէֆ պէյ, հանգստեան թոշակի սնտուկին վերատեսուչ Նուրի պէյ, հանրօգուտ շինութեանց նախարարի օգնական Խալուսի պէյ և Օսմ. Համալսարանին տնօրէն Ճէլալ պէյ։ Նախորդ նիստին ատենագրութիւնը մէկ քանի սրբագրութիւններով ընդունուեցաւ։ Ներքին գործոց նախարար Հիւսէյին Հիլմի փաշա ատենապետին հրաւէրով բեմը ելաւ և սապէս պատասխանեց եղած հարցապնդումներուն՝ Ռումէլիի վիճակին նկատմամբ.

«Ռումէլիի խնդիրը պիտի պարզեմ սկիզբէն մինչեւ հիմա։ Զանազան հրոսախումբեր, որոնց կազմակերպիչները մեր երկրէն դուրս գտնուող մարմիններու կը պատկանին, 1313էն սկսեալ իրենց նպատակները ցոյց տուին Ռումէլիի Նահանգաց մէջ, իրենց ազգային փափաքները յայտնելով և անդորրութիւնը խանգարելու ձեռնարկելով։ Ռումէլիի Նահանգներուն հրոսախումբերը զանազան շրջանակներու բաժնուած են և երկու-երեք պետերու հրամանատարութեանը տակ կը գտնուին։ Քննութեամբ հաստատուեցաւ թէ հրոսախումբերը, տեղւոյն կարեւորութեանը համաձայն եօթնէն մինչեւ ութսուն հոգիէ կը բաղկանան, նաեւ թէ այդ խումբերուն թիւն էր 110 պուլկար, 80 յոյն, 30 սերպ և հինգ ռումէն։ Ասոնք երբ անդորրութիւնը վրդովէին, կը հալածուէին։ Բայց շրջանակի մը մէջ հրոսախումբ մը երբ բնաջինջ ըլլար, անոր տեղ ուրիշ մը կը կազմուէր միեւնոյն թիւով։ Տարին եթէ ութսուն խումբ ջընջուէր, դարձեալ նոյն քան կը կազմուէր։ Մինչեւ այն թուականը ուր Ռումէլիի մէջ ազգին ազատականները ազատական արարքներու ձեռնարկեցին, հրոսախումբերը ետ չկեցան արիւնալի յարձակումներէ։ Երբ ազատական շարժումը սկսաւ, իրենց գործունէութիւնը առժամաբար դադրեցուցին։ Սահմանադրութիւնը հռչակուելուն վրայ հետզհետէ կառավարութեան դիմելով հնազանդութիւն յայտնեցին, սակայն իրենց զէնքերը չյանձնեցին և իրենց գոյութիւնը պահպանեցին. Նաեւ քոմիթէներն ալ չցրուեցին։ Թէեւ կ'ըսուի թէ Սահմանադրութիւնը հռչակուելուն վրայ հրոսախումբերը ցրուած են, սակայն միայն չգործելու որոշում տուին։ Կառավարութիւնը, կարծելով որ այդ խումբերը հնազանդութիւն յայտնած ըլլալով ցըրուած են, զանոնք հալածելու յատկացուած զինուորները իրենց տեղերը վերադարձուց։ Նախապէս հրոսախումբերուն հրամայող պետերէն շատերը թէեւ Նահանգներու ժողովուրդէն չէին, բայց ամբողջովին Ռումէլիի մէջ մնացին։ Ասոնք իրենց ապրուստը հոգալու չեն ձեռնարկեր. երբեմն գիւղերը կ'այցելեն. նոյն իսկ իրենց հետ զէնք ալ ունին։ Անդէն եղողներուն դէմ կառավարութիւնը բան մը չի կրնար ընել։ Տեսնուած զէնքերը, երբ արտօնագիր չըլլայ, կը գրաւուին, սակայն կառավարութեան համար դժուար կ'ըլլայ գաղտնի թելադրութիւնները արգիլել։ Անհամաձայնութիւնը միայն Ռումէլիի զանազան տարրերուն մէջ չէ, միեւնոյն տարրին մէջ ալ գոյութիւն ունի, վասն զի ասոնք ալ զանազան քոմիթէներու կը պատկանին։ Պուլկար քոմիթէները երկուքի բաժնուած են՝ մէկը Վերխովիստ և միւսը Սանդրալիստ։ Ասոնց միջեւ եղած անհամաձայնութիւնն ալ երբեմն կը սաստկանայ պուլկարներու և յոյներու միջեւ եղած անհամաձայնութեան չափ։ Երեսփոխան Վլախով էֆ. իր հարցապնդումին մէջ քսանըհինգ ոճիրներ կը թուէ՝ իբրեւ չորս ամսուան դէպք։ Ասոնց հեղինակներուն նկատմամբ ոստիկանական ու դատական պաշտօնեաներու կողմէ կատարուած քննութեանց մասին ի վիճակի չեմ Ժողովիդ տեղեկութիւն հաղորդելու, վասն զի Ներքին գործոց նախարարութիւնը միայն դէպքերու համար տեղեկութիւն կը ստանայ, և բնականաբար չի կրնար գիտնալ դատական պաշտօնեաներուն քննութիւնները։ Այսու հանդերձ կուսակալներէն մանրամասն տեղեկութիւն ստանալով Ժողովիդ պիտի հաղորդեմ. Նաեւ համառօտութիւն մը՝ դեկտեմբերի սկիզբէն մինչեւ յունուար 12 պատահած դէպքերուն։ Այդ մէկուկէս ամսուան միջոցին զանազան տարրերու միջեւ ծագած կռիւներու հետեւանքով երկու իսլամ, երկու յոյն, երկու պուլկար ու երկու ռումէն սպաննուած և մէկ իսլամ, ինը յոյն, հինգ պուլկար ու երեք ռումէն վիրաւորուած են։ Ոճիրներուն պարագաներն ալ տեղեկագրին մէջ նըշանակուած են. կրնաք քննել։ Մասնաւորաբար բացատրութիւն պիտի տամ խնդրոյ մը մասին որ կարծեմ թէ Պատուարժան Ժողովիդ ուշադրութիւնը պիտի գըրաւէ ամէնէն աւելի։ Այդ խնդիրն է Բէրլէքէի զինուորական տասնապետի մը գործած ոճիրը՝ նոյեմբերի վերջերը։ Այդ տասնապետը զէնքը առնելով չուխան գացեր և հոն զէնքը պարպելով երեք պուլկար և զանազան կրօնքներու պատկանող ութ հոգի սպաններ է։ Կառավարութիւնը կարծելով որ այդ դէպքը կարգ մը թելադրութեանց արդիւնք է, Ներքին գործոց Նախարարութեան կողմէ Նահանգին և պատերազմական Նախարարութեան կողմէ ալ զօրաբանակին կրկին զեկոյցներ եղան, սակայն դժբախտաբար տեղեկութիւն չառնուեցաւ թէ թելադրիչները ո՛րոնք են և ինչ պատճառաւ ըրած են։ Այսու հանդերձ ոճրագործը ձերբակալուեցաւ ու զինուորական ատեանին յանձնուեցաւ։ Պէտք տեսնուեցաւ այդ անձը զինուորութենէ վտարելով դատական իշխանութեանց յանձնել։ Նախարարաց Խորհուրդը Արիֆէի օրը և նոյն իսկ Պայրամի գիշերը այդ խնդիրով զբաղեցաւ. ոճրագործը դատական իշխանութեանց յանձնուեցաւ, պիտի դատուի և յայտնի է թէ արդարութիւնը պիտի գործադրուի։ Գարաֆէրիէի դէպքը առաջ եկած է յոյնի մը կողմէ ռումէնի մը և ռումէնի մը կողմէ երկու յոյն սպաննուելէն։ Կառավարութիւնը ձերբակալեց հեղինակները և զինուոր ալ ղրկեց Գարաֆէրիէ, ուր անկէ ի վեր կռիւ տեղի չունեցաւ։ Ռումէլիի մէջ յոյներու, պուլկարներու, սերպերու և ռումէններու միջեւ եղած անհամաձայնութիւնները եկեղեցական խնդիրներէ առաջ կու գան։ Կը յուսանք որ Սահմանադրութեան հաստատուելովը ասոնք կարգադրուին։ Այդ չորս տարրերը գոհացնող լուծում մը եթէ չըլլայ, կառավարութիւնը ոստիկանական տեսակէտով ի՛նչ միջոց ալ ձեռք առնէ, դարձեալ կռիւները չեն դադրիր։ Այդ խնդրոյն կարգադրութիւնը պաշտօնապէս ինծի չի պատկանիր, այլ դատական նախարարութեան կը վերաբերի, սակայն իբրեւ քննիչ ունեցած վեց տարուան տեղեկութիւններս և ձեռք առած միջոցներս կրնամ հաղորդել։ Իմ կարծիքովս աւելի լաւ է երեսփոխաններէ յանձնաժողով մը կազմելով քննութեանց ձեռնարկել։ Ռումէլիի մէջ ամէնէն առաջ Պուլկարները ձեռնարկեցին պրոպականտի. պուլկար քոմիթէները 1312ին սկսան կազմուիլ։ Մինչեւ 1313ի վեր երբ պուլկար քոմիթէներուն ձեռնարկները՝ Յունաց Պատրիարքարանին ենթակայ գիւղերը Պուլկարաց Էքզարքարանին փոխանցելու համար, մինչեւ մէկ աստիճան մնացած էին, այսինքն ժողովուրդեան վրայ չէին բռնանար կրօնափոխ ընելու նպատակով. վարժարաններու ծախքերը տալով և ուրիշ միջոցներով անոնց սիրտը գրաւելու կ'աշխատէին։ Մինչեւ այն թուականը, Յունաց Պատրիարքարանին ենթակայ յոյն և սերպ հասարակութեանց ձեռնարկները միայն կառավարութեան դիմելով բողոքելէ կը բաղկանային։ Կառավարութիւնը ազատ թողած է կրօնափոխութիւնը օսմ. երկիրներու մէջ։ 1313ի յուլիսին սկսող և սեպտեմբերին աւարտող ապստամբութենէն ետքը պուլկար քոմիթէները ուրիշ կերպով սկսան ընել իրենց պահանջումները և ուզեցին Յունաց Պատրիարքարանին ենթակայ շատ մը գիւղեր Էկզարքարանին ենթարկել. չյաջողելով, բռնութեան սկսան։ Կառավարութիւնը կարգ մը ապացոյցներ ձեռք անցուցած է, որոնց դէմ ոչ ոք կրնայ բողոքել։ Պուլկարները կ'ուզէին անպատճառ հաստատել որ այդ ժողովուրդը պուլկար է. ասոր վրայ կառավարութիւնը որոշեց ուշադրութեամբ վարուիլ, առանց խոստութեան, բայց զանազան գիւղերու մէջ կրօնափոխութեան ընդդիմացողներուն դէմ Պուլկարները պոմպա արձակելով սկսան բռնութեամբ գործել։ Կառավարութիւնը որոշեց մինչեւ քոմիթէներուն ձերբակալութիւնը և անդորրութեան վերահաստատումը իրաց նախկին վիճակը պահպանել, մէկ Եկեղեցիէն միւս Եկեղեցին փոխադրուիլ ուզողներ չարգիլել և այլն։ Այս որոշումը նախապէս գոհութիւն չպատճառեց պուլկար հասարակութեան, բայց յետոյ գոհ եղան, վասն զի Էկզարքարանին ենթակայ գիւղերուն կրօնափոխութիւնն ալ կ'արգիլուէր այդ կերպով։ Մինչեւ Սահմանադրութեան հրատարակումը այդ վիճակը տեւեց, բայց յետոյ նորէն սկսան եկեղեցական այդ խնդիրները. կարգ մը անձեր սկսան գիւղերը պտտիլ՝ իբրեւ կեանքի ապահովագրութեան ընկերութեանց ու հեծելանիւի գործարաններու ներկայացուցիչներ, ուսուցիչներ և այլն։ Հրաման տրուեցաւ հսկել ասոնց վրայ, քանի որ հրոսախումբերը գործելու թելադրող գործիչներ էին։ Կը կրկնեմ թէ Պատուարժան Ժողովդ լաւ կ'ընէ եթէ աշխատի եկեղեցական այդ խնդիրները վերջացնելու։ Երեսփոխաններէ կազմուելիք յանձնաժողովներուն մէջ պէտք է Ռումէլիի ժողովուրդեան կրօնքներու պատկանողներէն մէկմէկ հոգի գըտնուի։ Պէտք է ամէն կողմ հասկցնել թէ Օսմանցիութիւնը փրկութեան պատճառ պիտի ըլլայ։ Յունաց Պատրիարքարանին ենթակայ եկեղեցիները պէտք է այդ վիճակին մէջ մնան. իսկ պուլկարները իրենց համար եկեղեցի կառուցանեն։»

Ատենապետը յայտարարեց թէ Ներքին գործոց Նախարարին յայտարարութիւնը աւարտած է։ Ասոր վրայ խօսեցան հարցապնդումը ներկայացնող երեսփոխանները, ըսելով որ կառավարութիւնը պէտք է ամէն միջոցի դիմէ, նոյն իսկ բռնի ոյժի։ Նախարարը պատասխանեց թէ ինք այդ կարծիքէն չէ, վասն զի խնդիրը պարզ է. պէտք է աշխատիլ հաւանութիւնը ձեռք բերելու քրիստոնեայ զանազան տարրերուն. այդ կերպով միայն տէրութեան ընելիքը արդիւնաւոր կ'ըլլայ։ Սերէզի երեսփոխան Տալչէվ էֆ. խօսք առաւ և «Մակեդոնիա» ըսելով սկսաւ։ Ժողովին մէջ դժգոհութիւն մը առաջ եկաւ և երեսփոխաններէն շատերը յայտարարեցին թէ օսմ. երկիրներու մէջ Մակեդոնիա անունով տեղ մը չկայ և թէ ասկէ վերջը այդ տեսակ բառ մը պէտք չէ գործածել։ Զօհրապ էֆ. դիտել տուաւ թէ ուրեմն Արաբիա, Քիւրտիստան, Ալպանիա ալ ըսելու չէ։ Վերջապէս Տալչէվ էֆ. պատասխանեց թէ Ռումէլիի մէկ քանի նահանգները ըսելու համար Մակեդոնիա բառը էր։ Տալչէվ էֆ. յայտարարեց թէ Ռումէլիի մէջ ապստամբութեանց պատճառն է բռնապետական կառավարութիւնը, թէ հոն խոշոր, պարկեշտ, եռանդուն ու խղճի տէր պաշտօնեաներ եթէ գտնուէին, և ոչ մէկ տարր պիտի ապստամբէր և թէ բոլոր պուլկարները, յոյները ու միւս տարրերը բնականաբար միշտ հաւատարիմ պիտի մնային կառավարութեան։ Տալչէվ էֆ. եկեղեցական խնդրոյն համար յայտարարեց թէ Սահմանադրութեան հռչակումէն ետքը գործադրուող իրաց վիճակի պահպանման դրութիւն չընդունիր. պէտք է վերցնել. Նոյն իսկ Ներքին գործոց Նախարարին առաջարկած յանձնաժողովին կազմութենէն առաջ։ Ատենաբանը յայտարարեց թէ սահմանադրական այս շրջանին անհամապատասխան է երբ պուլկարերէն խօսող և պուլկար աւանդութիւնները պահող գիւղի մը ժողովուրդը եկեղեցական գործերու համար Յունաց Պատրիարքարանին ենթակայ ըլլայ։ Կառավարութեան առաջին պարտականութիւնն է ասոր վերջ մը տալ. իրաւունքը ու արդարութիւնը և հպատակներու իրաւունքները մինչեւ որ չյարգուին, անկարելի պիտի ըլլայ անդորրութեան ու ապահովութեան պահպանումը։

Ներքին գործոց նախարարը նորէն բեմը ելաւ և յայտարարեց թէ յոյն հրոսախումբերն ալ, որոնք 1320էն ի վեր կազմուած են, բնաւ չեն պաշտպանուիր և պուլկար հրոսախումբերուն նման անոնց նկատմամբ ալ հարկ եղած միջոցները ձեռք կ'առնուին։ Ռումէլիի մէջ գէշ աղէկ եղածներուն պատասխանատուն ինք է։ Ազատութիւնը հռչակուելէն անմիջապէս ետքը Ռումէլիի Նահանգաց պետական պաշտօնեաները նորէն անուանուեցան։ Ոստիկան-զինուորներու հրամանատարները թէեւ չփոխուեցան և սակայն ամէնքն ալ պարկեշտ պաշտօնեաներ են։ Ոստիկանութեան վերագրուած ծանրաշարժութեան պատասխանատուութիւնը կարելի չէ պաշտօնեաներուն վրայ թողուլ։ Պուլկար գիւղերու մէջ գործուած ոճիրներուն հեղինակները ձերբակալելու և քննութիւն կատարելու համար ղրկուած պաշտօնեաները, ժողովուրդէն աջակցութիւն չգտնելով, չեն կրցած բան մը ընել։ Իտալիոյ մէջ, ուր ոստիկանութիւնը խիստ կանոնաւոր է, գաղտնի ընկերութեանց կողմէ ոճիրները ծածուկ պահելու եռանդին հանդէպ անկարող կը մնայ։ Նախարարը կարգ մը դէպքեր պատմեց։ Տալչէվ էֆ. պատասխանեց։ Հիւսէյին Հիլմի փաշայի և Տալչէվ էֆ.ի միջեւ բուռն վիճաբանութիւն մը կատարուեցաւ։ Նախարարը կը պաշտպանէր կառավարութեան արդարացի գործառնութիւնները. իսկ Տալչէվ էֆ. կ'ուզէր պաշտօնեաները պատասխանատու նկատել։ Ուրիշներ ալ մասնակցեցան։ Կ. Պոլսոյ երեսփոխան Մուսթաֆա Ասըմ էֆ. մասամբ ընդունեց և մասամբ ալ մերժեց նախարարին յայտարարութիւնները։ Սամսոնի երեսփոխան Մէհմէտ Ալի պէյ անբաւական գտաւ Ներքին գործոց նախարարին բացատրութիւնները և ըսաւ թէ կառավարութիւնը ժամ առաջ իր զօրութիւնը պէտք է ցոյց տայ՝ Ռումէլիի մէջ անդորրութիւնը վերահաստատելու համար։ Նոյն Երեսփոխանը յարեց թէ Անատոլուի ու Կ. Պոլսոյ մէջ անդորրութիւն չի տիրեր, հարկ եղած միջոցները պէտք է ձեռք առնել։ Ներքին գործոց նախարարը ըսաւ.

«Ըսի թէ Սահմանադրութենէն ետքը հրոսախումբերը բան մը պիտի չընեն, այլ թէ յուսալի է որ բան մը չընեն։ Անատոլուի ու Ռումէլիի մէջ անդորրութիւնը խանգարուած ըլլալու մասին ըսուածը սխալ է։ Պարզ դէպքերը եթէ Եւրոպայի հետ բաղդատենք, որուն ոստիկանութիւնը կատարեալ է, պիտի հաստատուի թէ մեր ներքին անդորրութիւնը աւելի նպաստաւոր վիճակի մէջ է։ Այն ամէն երկիրներու մէջ, որուն բնակիչները հրեշտակներէ չեն բաղկանար, բնականաբար այսքան ոճիր կը գործուի։ Եւրոպայի մէջ մինչդեռ ոճրագործներուն հարիւրին ութսունը երեւան չի հանուիր, Թուրքիոյ մէջ հարիւրին ութ երեւան չի հանուիր։»

Յետոյ բեմը ելաւ Մանաստրի երեսփոխան Թրայան Նալի էֆ. և ըսաւ թէ Ռումէլիի միջադէպերը, որոնք մինչեւ իսկ եւրոպական Խորհրդարաններուն մէջ արձագանք գտած են, պէտք է իրենց կատարեալ կարեւորութեամբը նկատողութեան առնել։ Ռումէլիի անդորրութեան խնդրոյն ծագումը կը սկսի Թուրքեւռուս պատերազմէն։ Ատենաբանը ըսաւ թէ այդ պատերազմը աւարտելէն ետքը պատրաստուած Այաստեֆանոսի դաշնագրութեան Ճրդ յօդուածը կը տրամադրէր որ Սելանիկի, Գոսովայի ու Մանաստրի Նահանգներէն և Էտիրնէի Նահանգին կարեւոր մէկ մասէն մեծ Պուլկարիա մը կազմուի։ Պերլինի դաշնագրութիւնը թէեւ այդ յօդուածը ջնջած է, բայց մեծ Պուլկարիա մը կազմելու այդ գաղափարը երեւան եկած ըլլալով, Ռումէլիի միջադէպերը առաջ բերաւ՝ այսինքն թէ ներկայ միջադէպերը նոյն միտքին ժառանգութիւնը կը կազմեն։ Թրայան Նալի էֆ. յարեց թէ Պուլկարիոյ կողմէ Ռումէլիի մէջ գործուած ապօրինութեանց թելադրողները միայն նպատակ ունէին գործադրութիւնը Այաստեֆանոսի դաշնագրութեան վերոգրեալ յօդուածին։ Այդ պատճառաւ է որ ամէն միջոց ի գործ դրուած է Ռումէլիի մէջ Էկզարքարանին ազդեցութիւնը աւելցնելու, պուլկար տարրին թիւն ու զօրութիւնը բազմացնելու և վերջապէս համասլաւութիւնը կիրարկելու համար։ Բնականաբար Պուլկարիա արդէն կը վայելէ աջակցութիւնը Ռուսիոյ որ համասլաւութեան օճախ մըն է։ Ատենաբանը կարդաց Ռումէլիի վերաբերեալ պատմական ընդարձակ տեսութիւն մը, յետոյ հարցուց Ներքին գործոց Նախարարին թէ Սահմանադրութենէն ետքը ի՞նչ միջոցներ ձեռք առնուած չեն Պուլկարներուն դէմ, արգիլելու անոնց կեղեքումները՝ յոյներու, սերպերու և ռումէններու դէմ։

Ներքին գործոց նախարարը պատասխանեց թէ Նալի էֆ.ի կարդացած գրութիւնը պէտք է իրեն ղրկել, որպէս զի ամէն կէտերուն ալ զատ զատ պատասխանէ. նաեւ թէ Նալի էֆ. իր ըսածները նիւթապէս մինչեւ որ չապացուցանէ, անհիմն պիտի նկատէ։ Նախարարին այս խօսքերը ծափահարուեցան։

Քսան վայրկեանի դադար մը ետքը ժամ $11^{1}/_{2}$ին նիստը վերսկսաւ։ Խօսելու կարգը եկած էր Քէօթահեայի երեսփոխան Ռիզա փաշայի, որ Ներքին գործոց Նախարարին յայտարարութիւնները քըննադատեց և ըսաւ թէ իր պարտականութեանցը մէջ թերացած է։ Ատենաբանը կարգ մը առաջարկութիւններ ըրաւ Պուլկարներու և Յոյներու խնդիրը կարգադրելու համար։ Նախարարը նորէն պատասխանեց։ Յետոյ խօսեցաւ Սելանիկի երեսփոխան Ռահմի պէյ և ըսաւ թէ Պուլկարները ո՛չ թէ կ'ուզէին բռնապետութիւնը վերցնելով սահմանադրական դրութիւնը հաստատել, այլ մեծ Պուլկարիա մը հիմնել. Նաեւ թէ հրոսախումբերուն հնազանդութիւն յայտնելը արդիւնք էր թուրք ազատականներու երեւան ելլելուն, որոնք արգելք եղան անոնց բաղձանքներուն։ Ատենաբանը առաջարկեց որ Ռումէլիի մէջ պաշտօնեաները արդարասէր ու կարող անձերէ ընտրուին։ Քարալիտի էֆ. ըսաւ թէ Ռումէլիի ապստամբութեան միակ պատճառը Պուլկարիան է և թէ Յոյները աշխատած են որ ապստամբութիւնը չտարածուի։ Քոզմիտի էֆ. յայտարարեց թէ եկեղեցական խնդիրը պէտք է ձեռնհաս պաշտօնարանէն հարցընել։ Կառավարութիւնը եթէ արդարութեամբ ու իրաւունքով գործէ, անպատճառ կը յաջողի։ Այդ պարագային երբ երկրին անդորրութիւնը խանգարողներ դարձեալ գտնուին, անշուշտ պատժուելու արժանի մեծ թշնամի մը կը համարուին։ Քոզմիտի էֆ. յարեց թէ յոյն քահանաներուն չարտօնուիր որ գիւղերը այցելեն։ Ներքին գործոց Նախարարը հերքեց և ըսաւ թէ Տրամայի մետրապոլիտը միայն արգիլուած էր, վասն զի անոր խռովարարական կարգ մը բաղձանքները քննութեամբ հաստատուած են։ Ռիզա Թէվֆիք պէյ յայտարարեց թէ եկեղեցական խընդիրը չէ որ պատճառ կ'ըլլայ անդորրութեան խանգարուելուն, այլ խնդիրը բուն իսկ արտաքին թելադրութիւններէ կը բաղկանայ։ Կրօնաւորները հիմա կրօնական խնդիրներէ աւելի քաղաքականութեամբ կը զբաղին։ Խնդրին լուծումը կախում ունի արդարութեան և իրաւունքի գործադրութենէն։

Վիճաբանութիւնը երկարած ըլլալով, երեսփոխան մը առաջարկեց քուէի դիմել Ներքին գործոց նախարարին կողմէ տրուած բացատրութեանց բաւական ըլլալուն կամ չըլլալուն համար։ Պուլկար երեսփոխան Բանչէ Տորով էֆ. ըսաւ թէ ինք ալ պիտի խօսի, քանի որ յոյն երեսփոխանները՝ Թրայան Նալի, Քարալիտի ու Քոզմիտի էֆ.ները խօսած են։ Քուէարկութիւն կատարուելով մեծամասնութեամբ որոշուեցաւ վիճաբանութիւնները չշարունակել։ Ատենապետը յայտարարեց թէ նախարարներուն բացատրութիւնները երկուշաբթի յետաձգուած են, վասն զի կիրակի օրը Նախարարաց Խորհուրդ կը գումարուի։ Ժամ 1ին ատեանը փակուեցաւ։

⁂

Երեսփ. Ժողովը, երէկ, ընդհանուր նիստ չգումարեց։ Մեծ Կղզիի արգելափակներուն համար կազմուած յանձնաժողովը գումարուելով իր անդամներէն Ռահմի պէյի և Քոզմիտի ու Ապոստոլլաս էֆ.ներուն պաշտօն յանձնեց տեղեկութիւններ ստանալ արգելափակներու մասին։

—Հանրօգուտ շինութեանց յանձնաժողովին ընտրութիւնը ամբողջացաւ։ Անդամ կարգուեցան Տրամայի երեսփոխան Աքկաճ, Իզմիրի Հաֆըզ Բիւշտի ու Անասթաս, Պէյրութի Ահմէտ Համտի, Եոզղատի Էմին և Կ. Պոլսոյ Քոնսթանթին էֆ.ները։ Հեռագրական ու Թղթատարական յանձնաժողովն ալ սապէս կազմուեցաւ.— Տալչէվ էֆ., Նաֆիլ պէյ, Մահմուտ Մահիր պէյ, Համբարձում էֆ. և Թալաթ պէյ։

— Սահմանադրութեան վերաքննութեան յանձնաժողովն ալ երէկ գումարուեցաւ։ Այն յօդուածին վրայ որ կը տրամադրէ թէ «Օսմ. կայս. գերդաստանին ազատ իրաւունքները, անձնական ստացուածքները ու կալուածները և ցկեանս յատկացուած գումարները ընդհանուր երաշխաւորութեան տակ կը գըտնուին», սա յաւելումը եղաւ.— «Մասնաւոր օրէնքին տրամադրութեանց համաձայն»։ Փոքրամասնութիւնը կը պահանջէր ասոր տեղ «Ելմտացոյցին համաձայն» նշանակել։ Է. յօդուածին վրայ ալ բաւական վիճաբանութիւն կատարուեցաւ և օրէնքներ առաջարկելու իրաւունքը բոլորովին բարեփոխուեցաւ։ Բաւական վիճաբանութիւններէ ետքը ընդունուեցան հետեւեալները.— «Ժողովին կողմէ ընդունուած օրինագիծերուն վաւերացումը և հրատարակութիւնը», «Նախարարներուն պաշտօնանկութիւնը ու անուանումը» և «զինուորական աստիճաններու և պատուանշաններու շնորհումը»։ Նախարարներու մասին վրայ «ըստ առաջնոյն» աւելցաւ։ Յանձնաժողովը յետոյ նկատողութեան առաւ պատերազմ հրատարակելու հարցը, որ ստիպողական խընդիրներու կարգէն է։ Այդ մասին ալ վիճաբանութիւն կատարուեցաւ թէ այդ իրաւունքը վեհապետի՞ն կը վերաբերի թէ Երեսփ. Ժողովին որոշման։ Այդ մասին դեռ որոշում չտրուեցաւ։

ՕՍՄ. ԱԶԳ. ԽՈՒՄԲԸ՝ ԻԶՄԻՐ

Օսմ. Ազգ. Թատերախումբը՝ Բարեկենդանի եղանակին համար դադրեցուցած է իր ներկայացումներու շարքը։ Շաբաթ օր Օսմ. Ազգ. խումբը մեկնեցաւ Իզմիր, ուր ներկայացումներ պիտի տայ Սփորթինկ-Քլիւպի թատրոնին մէջ։ Մօտ քանի օրէն խումբը Պոլիս պիտի վերադառնայ՝ Չուխաճեանի հռչակաւոր և ամենածանօթ օբէրէթը՝ Լէպլեպիճի Հօրհօրը խաղալու համար։ Խումբին տնօրէնը Բէչատ Բըռհան պէյ իր խումբին մէկ մասը և ամբողջ երգիչ խումբը ձգած է Պոլիս՝ յիշեալ օբէրէթին վերջին փորձերուն մղում տրուելու համար։ Բէչատ պէյի բացակայութեան միջոցին Հիւսէյին Քեամիլ պէյ պիտի վարէ փոխ-տնօրէնի պաշտօնը։

Կավռոշ երգիծաթերթին խմբագիր Եր. Թօլայեան մէկ շաբաթուան համար Իզմիր կ'երթայ խումբին հետ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ.— Նախարարաց Խորհուրդը իր երէկուան նիստին մէջ նկատողութեան առաւ Սոֆիայի օսմ. գոմիսէրին կողմէ եկած կարգ մը հեռագիրներ պուլկարական գործերու վրայ։ Խորհուրդը մինչեւ ուշ ատեն խորհրդակցութիւն կատարեց, սակայն տըրուած որոշումները տակաւին յայտնի չեն։

— Սոֆիայէն ու Ֆիլիպէէն Թուրք լրագիրներուն ուղղուած լուրերու նայելով զինուորական պատրաստութիւնները կը շարունակուին։

—Սոֆիայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ պուլկար դահլիճը, երբ Օսմ. կառավարութեան հետ համաձայնութիւն գոյանայ, մեծ դժուարութիւն պիտի քաշէ՝ հանդարտեցնելու հանրային կարծիքը, որ մեծապէս գրգռուած է։ Այս պարագան մտահոգութիւն կը պատճառէ Սոֆիայի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ։

—Պերլինէն կը հեռագրեն Քէօլնիշէ Զայթունկի թէ հինգշաբթի իրիկուն տէրութեանց ներկայացուեր է օսմ. ծանուցագիր մը՝ յայտարարող թէ Բ. Դուռը, նկատի առնելով Պուլկարիոյ ելմտական վիճակը, իր պահանջած հատուցման գումարը 150էն 100 միլիոն ֆր.ի զեղչած է։

—Պուլկար կառավարութիւնը երկրորդ ծանուցագիր մը ուղղելով տէրութեանց, անոնց միջամտութիւնը խնդրած է, վասն զի ներկայ ձգտեալ կացութիւնը վտանգաւոր է և ասոր նկատմամբ որ և է պատասխանատուութիւն չի ստանձներ։

—Մեծ-Եպարքոսը, շաբաթ օրը, հեռագիր մը ուղղեց Սոֆիայի օսմ. գոմիսէրին, և հրամայեց որ պուլկար կառավարութենէն բացատրութիւններ ուզէ՝ պատերազմական պատրաստութեանց մասին։

—Պուլկար կառավարութիւնը յայտարարեր է Սոֆիայի օսմ. գոմիսէրին թէ Բ. Դուռը հողային փոխարինութեան վրայ եթէ պնդէ, Պուլկարիա այլեւս բանակցութեանց չի կրնար մտնել Բ. Դրան հետ։

ՊՈՅՔՈԹԱԺԸ.— Մաքսային վերատեսչութիւնը, Բ. Դրան հրամանով, ծանոյց մաւոնաճիներու և բեռնակիրներու արհեստակցութեանց թէ Թուրքիոյ և Աւստրիոյ միջեւ համաձայնութիւն գոյանալու վրայ ըլլալով, պոյքոթաժը շարունակելու պէտք չկայ։ Այդ արհեստակցութիւնները պիտի խորհրդակցին թէ ասոր համար Երեսփ. Ժողովին որոշմանը սպասել հա՞րկ է թէ ոչ։

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ որոշեց որ իր վիճաբանութիւնները հրապարակաւ կատարուին։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԸ.— Պետական Խորհուրդը կը շարունակէ տպագրական նոր օրէնքին քննութիւնը։ Պարունակած քառասուն յօդուածներուն շատերը բարեփոխեց՝ մամուլի ազատութեան տեսակէտով, սակայն նոր լրագրի արտօնութիւն խնդրողներէն 500 ոսկիի աւանդին նկատմամբ դեռ վերջնական որոշում մը տրուած չէ։ Այդ օրէնքը կը տրամադրէ նաեւ որ Սուլթանին նկատմամբ բան մը գրող լրագիր մը դադրի և արտօնատէրը երեք տարի բանտարկուի։ Առանց արտօնութեան հրատարակուող թերթերու իւրաքանչիւրէն տասը ոսկի տուգանք առնուի։

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ծովակալ Սըր Կէմպէլ, որ օսմ. նաւատորմը պիտի բարենորոգէ, այս շաբթու Կ. Պոլիս կը ժամանէ։ Ֆէրիքի աստիճանով պիտի պաշտօնավարէ։

ՔԵԱՄԻԼ ՓԱՇԱՅԻ ՀԱՄԱՐ ՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆ.— Ֆոսիշէ Զայթունկ կ'իմանայ թէ սերպ կառավարութիւնը որոշեր է հինգ միլիոն ֆր. յատկացնել Կ. Պոլսոյ իր դեսպանին և Սկիւպի ընդհանուր հիւպատոսին՝ Մեծ-Եպարքոս Քեամիլ փաշան օսմ. Երեսփ. Ժողովին միջոցաւ տապալել տալու համար։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ վարժարանին դասախօսութիւնները կանոնաւորապէս կը շարունակուին։ Ձերբակալուած ուսանողները մօտերս պիտի դատուին զինուորական ատեանին առջեւ։

ՄԵԾ-ԵՊԱՐՔՈՍԸ, առջի օրը, կայս. պալատ գնաց և Սուլթանին ներկայացաւ։

ՇԷՅԽ-ՈՒԼ-ԻՍԼԱՄԻՆ կողմէ Սերպեսթի լրագրին դէմ բացուած դատը, անուանարկիչ հրատարակութեանց համար, տեղի պիտի ունենայ պատժական առաջին դատարանին կողմէ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ աշտարակին տէրը վերջապէս գտնուեցաւ։ Փատրգիւղի Օսման Աղա Թաղը բնակող Փիչմիշզատէ վախճանեալ Բահրի պէյի ընտանիքին քով կայ Սուլթան Մահմուտ կայսեր կողմէ տըրուած ֆէրման մը՝ Ղալաթիոյ աշտարակին վերաբերեալ։

ԿԱՐԹԱԼԻ դատարանը շաբաթ օրը զբաղեցաւ հետեւեալ դատով.— Երեք տարի առաջ Հայտար Փաշայէն Բենտիկ գացող կառախումբը Համբարձումեան Օգսէն անուն անձ մը կոխոտած էր։ Դատարանը վեց ամսուան բանտարկութեան դատապարտեց կառախումբին մեքենավարը. իսկ Ընկերութիւնն ալ տասը հազար տիրհէմ արծաթ տալու՝ իբրեւ հատուցում։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ դեսպանը, առջի օրը, Բ. Դուռը երթալով Մեծ-Եպարքոսին հետ տեսակցեցաւ հետեւեալ կէտերու վրայ.— Աւստրիոյ հետ առեւտրական դաշնագրութիւն մը կնքել՝ համաձայնութենէն ետքը. երկուքուկէս միլիոն ոսկի հատուցանել. Աւստրիոյ պաշտպանութեան իրաւունքը կաթոլիկ արեւելեաններու վրայ։

ՍՈՖԻԱՅԻ օսմ. գոմիսէրին ղրկուած հեռագրով մը Մեծ-Եպարքոսը ծանոյց պուլկար կառավարութեան թէ հարցնել անիմաստ ցոյցեր ետ կեցնելով լուրջ բանակցութեանց պիտի ձեռնարկէ՞ թէ ոչ։

ՇՈԳԵՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾ.— Մախսուսէի Շահին շոգենաւը, որ առջի իրիկունը ժամ $11^{1}/_{2}$ին կամուրջէն ճամբայ ելած էր դէպ ի կղզիները, Սէրայ Պրունի առջեւ մեքենայի խանգարում ունեցաւ և կեցաւ։ Նոյն միջոցին Շիրքէթի 42 թիւ շոգենաւը Սալաճաք կ'երթար։ Շահինէն օգնութիւն կ'ուզէին թաւկինակ նայն չարժելով, բայց 42 Թիւը չէր կրնար մօտենալ հոսանքին սաստկութեանը հետեւանքով։ Շահին ինկաւ Ախըր Գաբուի առջեւ խրած անգլիական Ճոն Մորիսըն շոգենաւին վրայ եւ անիւին ծածկոցները կոտրեցան։ Վտանգը աւելցած ըլլալով, ուղեւորները խուճապի մատնուած էին։ Շիրքէթի շոգենաւը մօտեցաւ եւ պարան մը նետեց, բայց խզուեցաւ։ Նոյն միջոցին երկու նաւամիգներ ալ եկան եւ կրցան կեցնել Շահին, որ հոսանքէն մղուած կ'երթար։ Գառըգիւղէն եկող 20 Թիւ շոգենաւը հասաւ եւ ուղեւորները առաւ։ Շահին Հայտար Փաշա տարուեցաւ։ Երէկ առտու Գարամուսալ նաւամիգը կամուրջ կը բերէր Շահինը, բայց Ախըր Գաբուի բացերը նաւամիգին մեքենան խանգարեցաւ եւ պարանը խզուեցաւ։ Երկուքն ալ վտանգաւոր վիճակի մէջ մնացին, բայց հոսանքէն մղուելով եզերքին մօտեցան եւ կրցան խարիսխ նետել. քիչ ետքը ուրիշ նաւամիգներ նաւահանգիստ մտցուցին երկու արկածեալ շոգենաւերը։ Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց որ Շիրքէթի Խայրիէն շոգենաւային երթեւեկութիւն մը հաստատէ Կամուրջին եւ Կղզիներուն միջեւ։

ՊԱՐՍԻԿՆԵՐԸ, երէկ, Վալիտէ Խանի մէջ միթինկ մը կազմելով, սա որոշումը տուին.— Պարսկաստանի մէջ անդորրութիւնը փութով վերահաստատելու եւ ապստամբութեան առաջքը առնելու միակ միջոցն է Խորհրդարանին բացումը։

ՖԷՏԱՔԵՍԱՐԵԱՆՆԵՐՈՒ խնդրոյն համար հաստատուեցաւ որ ձեռք անցուած Թուղթերը Անմէտ Համտիի կողմէ գրել տրուած են հեռագրատան պաշտօնեաներէն Քեազիմ էֆ.ի, որ ձերբակալուած է։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ու հանրօգուտ շինութեանց նախարար Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան հիւանդ ըլլալով, չկրցաւ ներկայ գտնուիլ Նախարարաց Խորհուրդին երէկուան նիստին։

ԱՄՍԱԹՈՇԱԿ.— Այսօր մէյմէկ ամսաթոշակ պիտի վճարուի պետական պաշտօնեաներուն։

ԾՈՎԱՅԻՆ նախարարը հրաժարեցաւ։ Պատճառը այն է որ պաշտօնի անցած օրը երդում ըրած էր Ծովային Խորհուրդին որոշումներէն դուրս բան մը չընելու, մինչդեռ Սահմանադրութիւնը պատասխանատուութեան կ'ենթարկէ նախարարները, ինչ որ անհամապատասխան է վերոգրեալ երդումին։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԷՆ կը հեռագրեն Շուրայի Իւմմէդի թէ բանակալութեան առանց կեղեքումներէն խոյս տալով եւ իրենց բնակարանները ու հողերը Թողլով փախչող Թուրքերը եւ քրիստոնեաները կը վերադառնան. ատոնց կալուածները ու հողերը յափշտակողներուն ձեռքէն ետ կ'առնուին։ Ատոնց ամէն օգնութիւն կ'ըլլայ. նաեւ տուրքէ ունեցած պարտքերուն գանձումն ալ կը յետաձգուի։ Սղերդի մէջ տիրող վիճակին իբրեւ ապացոյց, նոյն հեռագիրը կ'ըսէ թէ բողոքական մը խոճայի մը կրօնքը նախատեր ու ծեծեր է, սակայն ժողովուրդը բան մը չէ ըրեր։ Նախատողը բողոքելով այդ անձը ըստ օրինի ձերբակալուեր է։

ԵԷՏԻԳՈՒԼԷԻ դուրսը Գազլը Չէշմէի մէջ, յունական Թերթերուն բառերին նայելով, մէկ քանի Քիւրտեր Յոյներու տուներու եւ խանութներու վրայ յարձակեր են։ Իգտամ այդ մասին սա տեղեկութիւնը ստացեր է ոստիկանութեան նախարարութենէն.— Նոյն տեղը գինետան մը մէջ խաղախորդարանի գործաւորներէն Բոչօ գինովութեան հետեւանքով զէնք պարպեց։ Ոստիկան մը իմանալով, ոստիկան-զինուորի մը հետ հոն գնաց, բայց շատ մը անձեր ատոնց վրայ յարձակեցան։ Եորկի անուն մարդ մը ոստիկան-զինուորին Թուրը յափշտակեց։ Եորկի ու ընկերը Բոզրօ գինետունէն դուրս ելան եւ ուրիշ գինետուններու եւ սրճարաններու ապակիները կոտրեցին։ Քիւրտ գործաւորները իմանալով, ատոնց վրայ յարձակեցան։ Սակայն զինուորներ հասնելով, կռիւին առաջքը առնուեցաւ։ Բոզրօ ու Եորկի ձերբակալուեցան՝ իբրեւ պարագլուխ։

ՈՃԻՐ ԳԻՆԵՏԱՆ ՄԷՋ.—Երկաթագործ Միչօ եւ Մանօլ անուն երկու Յոյներ, երէկ, Ղալաթիոյ մէջ գինետուն մը նստած կը խմէին։ Ցետոյ ուրիշ գինետուն մը գացին, Բագոսի խնկարկութիւնը շարունակելու համար։ Միչօ փողոցը գտնուող շան մը վրայ ուզեց հրազէն պարպել, բայց չի գիտցուիր ի՛նչպէս, իր ընկերոջ՝ Մանօլի ուղղեց ռեվոլվէրը։ Մանօլ վայրկենապէս մեռաւ եւ Միչօ փախաւ, որ արդէն իսկ վտանգաւոր չարագործի մը համբաւը ունի։

ԿԱՏՂԱԾ ՇՆԱԳԱՅԼԸ.— Պրուսայի Բարց գիւղին մէջ շնագայլ մը Յովհաննէս Չիլինկիրեանի տան վրայ յարձակելով բակը գտնուող ոչխարները կը խածնէ։ Ոչխարները, կատղած ըլլալով, իսկոյն կը սպաննուին։ Յովհաննէսի կինը իր դեռատի տղուն հետ վար կ'իջնէ՝ հալածելու համար։ Շնագայլը տղուն շրթունքէն կը խածնէ։ Վիրաւորը Պոլսոյ կատաղաբուժական հիւանդանոցը կը փոխադրուի, եւ ութը օր դարման ըլլալէ յետոյ կը մեռնի։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱԶԱՐ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան հովանաւորութեամբ
Ի նպաստ Հայկական գաւառներու
Քաղաքական դէպքերէն վնասուածներուն
Բերա Մեծ Փողոց, Սենթ Անթուան
Եկեղեցւոյ աբարթմանին տակ

Պազարը բաց է ամէն օր առաւօտեան ժամը 4էն (Ը. Թ.) մինչեւ գիշերուան ժամը 4ը (Ը. Թ.)

Կարգադիր մասնախումբս շնորհակալութեամբ պիտի ընդունի բարերարներու կողմէ շնորհուելիք ամէն տեսակ նուէրներ։

Կը խնդրուի նուէրները ղրկել, պազարի կեդրոնատեղին, Բերա, Սէնթ Անթուան եկեղեցւոյ աբարթմանին տակ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ՆԱՐԹԻՔՆԵՐ

Անցեալ օր, ֆրանսական թերթի մը մէկ համարը կարդացի, որուն մէջ Ամերիկացի աճպարարի մը օրինակը յիշուած էր։ Արտասահմանի ո՛ր բեմին վրայ, լաւ չեմ յիշեր, ես ալ տեսած էի այդ աճպարարը կամ անոր նման ուրիշ աճպարար մը, որ կարգ մը ձեռնածութիւններու մէջ հատ մը ունէր որ խնդալէն կը մարեցնէր ներկաները։ Ան ինքզինքը կուզէր ազատել քառակուսի թուղթի կտորէ մը՝ օծուած տեսակ մը դեղին մածուցիկ հիւթով, որուն վրայ ճանճերը կ'երթան բռնուելու եւ իրենց մահկանացուն կնքելու։ Տեսնելու բան էր սակայն մարդուն ոստոստումն ու նողկանքով լի շարժուձեւերը. փակչըտուն թուղթը քանի կ'ուզէր վանել իրմէ՝ ան սարսափելի յամառութեամբ մը կը շարունակէր կպչիլ անոր մարմնին ս եւ է մէկ կէտին. մատներուն, դաստակին, արմունկին, քիթին, թուշին, ճակտին, ծունկերուն. կատաղի կռիւ մըն էր ատ՝ մղուած խեղճ թուղթի կտորի մը դէմ, բարակ եւ անշունչ, որ սակայն անդրդուելի համառութեամբ մը եւ խենդեցնող յարատեւութեամբ մը կը չէզոքացնէր իր հակառակորդին՝ ձեռնածուին բոլոր գերմարդկային ճիգերը այդ զզուելի կպչուկէն ազատելու։ Կրնաք երեւակայել թէ որքա՛ն կուշտ ծիծաղ մը պիտի պատճառէր սանկ տեսարան մը. ու ձեռնածուն, պարտասած, քրտնաթոր, յուսահատ, խենդեցած, այդ մածուցիկ մերձաւորութենէն վերջնապէս ազատելու համար գերագոյն միջոցի մը կը դիմէ. կատաղօրէն մատուըներուն մէջ կը ճմռթկէ թուղթի այդ անբեռ կտորը, կը պլորէ, կը ծրարէ եւ կոյտ մը շինելով բերանը կը նետէ եւ... կուլ կուտայ։

Ազատա՛ծ էր։

Ճանճապան մածուցիկ այս թուղթին եւ կարգ մը ազգային անվերջանալի խնդիրներու մէջ նմանութեան եզրեր կը գտնամ։ Օրինակի համար սա Երուսաղէմի վանքին խնդիրը։ Անյիշատակ ատեններէ ի վեր անիկա, մածուցիկ որքան չեն կրնար ըլլալ աշխարհիս ամէնէն փակչուն ճանճապան թուղթերը, փակած ազգին մարմինին՝ բացարձակապէս ամլութեան կը մատնէ բոլոր այն արտասովոր ճիգերը որոնք կը թափուին այդ անտանելի խնդիրէն ազատուելու համար։ Եւ այն հաւանականութեամբ որով այս ճիգերը կը բազմապատկուին եւ կը սաստկանան, այս մածուցիկ խնդիրին մեր մարմինէն չբաժնուելու եւ ընդհակառակը աւելի եւ աւելի՛ բուռն յամառութեամբ մը փակչած մնալու մոլեգնութիւնն ալ կը զայրանայ եւ կը յաւերժանայ։

Ի՞նչ ընելու է ուրեմն զզուեցուցիչ այս մածուցիկէն ազգը փրկելու համար. ի՞նչ ըրաւ ձեռնածուն՝ զինքը խոշտանգող ճանճապանէն օձիքը ազատելու համար. փաթթեց պլորեց եւ կուլ տուաւ։

Գիտենք սակայն, միեւնոյն ժամանակ, թէ Երուսաղէմի վանքը,— կամ իր յաւիտենական խնդիրը,— այնքան ալ դիւրաւ կլլուելիք մաճուն չէ։ Բայց արդեօք նմանութեան կէտ մը չէ՞ք նշմարեր ձեռնածուին յղացած միջոցին եւ այն եղանակին միջեւ, զոր անցեալները մեր պատուական բարեկամը Օտեան՝ յանդգնած էր Աղեքսանդրիոյ Արեւին մէջ, այն է ծախել Երուսաղէմի վանքը։

Եթէ ամերիկացի ձեռնածուին եւ Օտեանի միջեւ կարելի չըլլայ միջին ճամբայ մը գտնել՝ ազգին մարմինին փակած այս անտանելի խնդիրը վերջնականապէս փանելու ջնջելու համար, հարկ պիտի ըլլայ խոնարհիլ Օտեանին եւ իր գերագոյն առաջարկին առջեւ, ու անոր գործադրութեանը աճապարել։

ԵՐՈՒԽԵԱՆ

ՀԱՅ-ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԱԶԳԱՊԵՏԸ

ՏՕՔԹ. Ա. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Վերջապէս Հայ-Բողոքականները ունեցան իրենց սահմանադրական ազգապետը։ Անլուծելի խնդիր մը որ լուծուեցաւ, բոլոր Հայ-Բողոքականներուն առհասարակ գոհունակութիւն պատճառելով։ Հակառակ այնքան պահանջումներու եւ դիմումներու, նախորդ ազգապետը՝ Յակոբ էֆ. Պօյաճեան կը յամառէր մնալ իր պաշտօնին վրայ, բայց ա՛լ պարտաւորուեցաւ քաշուիլ գործէ, ինչպէս կը պահանջուէր թէ՛ Պոլսոյ եւ թէ գաւառի բողոքական հասարակութենէն։

Կ. Պոլսոյ եկեղեցիներուն Հոգաբարձութիւնները, մէջը չըլլալով Բերայի եկեղեցին, որ չմասնակցեցաւ, որովհետեւ անոր երէցը քեռորդին է հրաժարեալ ազգապետին, գումարուեցան Պայպլ-Հաուսի մէջ։ Ներկայ էին Լանկայի, Պայպլ-Հաուսի, Յոյն-Բողոքականներու, Քուէյքըրներու պատուիրակները, ամբողջ 19 հոգի, որոնք գաղտնի քուէարկութիւն կատարելով, երկուքի դէմ 17 ձայնով Կ. Պոլսոյ Հայ-Բողոքականներու ազգապետ հռչակեցին Այնթապցի Տօքթ. Ա. Նագգաշեան էֆ.ն։ Մազպաթան պատրաստուելով պիտի մատուցուի Բ. Դրան՝ վաւերացուելու համար։

Ինչպէս յայտնի է, նախորդ ազգապետին ընտրութեան ժամանակ մասնակցած չէին գաւառի բողոքական պատուիրակութիւնները, որոնց սակայն յետոյ հաղորդուած էր արդիւնքը եւ ընդունուած ամէնուն կողմէ։ Արդէն օրէնքն ալ այսպէս կը տրամադրէ, եւ մինչեւ որ ընտրական կանոնագիր մը, սահմանադրական նոր հիմերու վրայ, պատրաստուի նոր Ազգապետին նախագահութեամբ կազմուած վարչական Խորհուրդին կողմէ, Տօքթ. Նագգաշեան էֆ.ի ընտրութիւնը ըստ առաջնոյն պիտի հաղորդուի գաւառի եկեղեցիներուն։

Արդարեւ շնորհաւորելի են Կ. Պոլսոյ եկեղեցիներուն հոգաբարձութիւնները՝ այս յոյժ յարմար եւ գնահատելի ընտրութիւնը կատարած ըլլալնուն. իսկ կրկնապէս շնորհաւորելի են հայ բողոքական ազգայինները որ իրենց գլուխ կ'ունենան Տօքթ. Նագգաշեան էֆ.ի պէս պարկեշտ, ուղղամիտ եւ պարտաճանաչ ազգապետ մը, ինչ որ կը վստահեցնէ մեզ թէ գաւառի եկեղեցիներն ալ պիտի փութան իրենց համամտութիւնը յայտնել, մանաւանդ որ իրենք ալ այսուհետեւ ազատեցան ազգապետին ու ազգապետարանին շուրջ անցած դարձածներէն, որոնք սկսած էին անտանելի դառնալ այլ եւս։

Նոր Ազգապետը՝ Տօքթ. Նագգաշեան էֆ. բնիկ Այնթապցի է եւ իր ուսումը կատարելագործած է նախ Այնթապի կեդր. Գոլէճին եւ յետոյ Պէյրութի բժշկական համալսարանին մէջ. այցելած է նաեւ Լոնտոն ու Բարիզ, ծառայելով հիւանդանոցներու մէջ։ Յիշեալը ծանօթ է թէ մայրաքաղաքիս եւ թէ մանաւանդ գաւառներու հայ-բողոքական բոլոր շրջանակներուն մէջ, իր պարկեշտութեամբն ու ուղղամտութեամբը եւ հազուագիւտ բարեմասնութիւններովը։ Ամէն անոնք որ տեսած ու ճանչցած են նոր Ազգապետը, յարգած են զայն ու գնահատած անոր արժանիքները։ Տօքթ. Նագգաշեան էֆ. թունդ ազգասէր մըն է եւ կարգ մը մարդոց պէս չունի նեղմիտ գաղափարներ։ Արեւելք այս արժանաւոր ընտրութեան առթիւ կը շնորհաւորէ հայ-բողոքական հասարակութիւնը, շնորհաւորելով նաեւ նորընտիր Ազգապետը։

* * *

ԿՈՎԿԱՍԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ.— Արմաւիրից՝ Զաւադ բէգ Բալուղեանը, կը գրեն Գործի, եւ այնտեղի հասարակութիւնը դեկտեմբերի 31-ին առանց ազգութեան եւ դաւանանքի խտրութեան 200 ստորագրութիւնից աւելի մի համակրական հեռագիր է ուղարկել Կովկասի փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկովին, նրա օգնական գեներալ Շատիլովին եւ փոխարքայի դիւանատան վերատեսուչ Պետերսոնին։ Նոյն օրը Արմաւիրի հասարակութիւնը մի բողոք-հեռագիր է ուղարկել Պետական Դումայի ֆրակցիաների զանազան լիդերներին եւ պրեմիէր-մինիստր Ստոլիպինին եւ բարոն Նոլդէին Պուրիշկեւիչի ճառի առթիւ։ Յունվարի 1-ին Կովկասի փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկովը Արմաւիր՝ Զաւադ բէգ Բալուղեանի անունով ուղարկել է հետեւեալ հեռագիրը՝ «Ես եւ կինս սրտագին շնորհակալութիւններ ենք յայտնում ձեզ եւ բոլոր ստորագրողներին արտայայտուած զգացմունքների համար»։

ԿԱՐՍԷՆ կը գրեն Գործի.— Վերջերս երկիր անցնող գաղթականների թիւը բաւական պակասել է։ Առաջները, որ ամեն շաբաթ 2—300 հոգի գնացողներ էին լինում, այժմ ամիսը հազիւ 100—150 հոգի է անցնում։ Մենք մի քանի անգամ շեշտել ենք այժմեան բոլոր յարմարութիւնները, որոնցից պէտք է օգտուել, այլապէս կարող են տուժել գարնան սպասողները։ Սահմանից գնացողները բոլորն էլ պատմում են զինուորների սիրալիր ընդունելութիւնը եւ թէ՝ ինչպէս մեծից մինչեւ փոքր աստիճան ունեցողները համբուրւում են ասելով՝ «մենք այժմ եղբայրներ ենք» նախադասութիւնը։ Մինչեւ Կարին ճանապարհները շատ ապահով են։ Համարեա ամեն շաբաթ Կարինից մարդիկ են գալիս, ոմանք առեւտրական գործերով, ոմանք Կովկասով Պոլիս գնալու համար։ Բոլորից էլ նպաստաւոր լուրեր ենք լսում սահմանադրութեան մասին եւ ամենքն էլ գոհ են իրենց այժմեան քաղաքական վիճակից։

⁂ Ա. Վրոյրը փոխադրում է բեմի համար եւ շուտով պատրաստ կը լինի տաղանդաւոր երգիծաբան Յ. Պարոնեանի մի նոր գրուածքը՝ «Միրոյ միջնորդները» անունով։

ԹԻՖԼԻՍԻ Հայոց Մայր եկեղեցիի կրօնական-պատմական մասնախումբի ձեռամբ 1909 ապրիլ 7ին պիտի բաշխուի Ղուկասեանի գրական մրցանակը։ Մրցման մասնակցող աշխատասիրութիւնները պիտի ըլլան. հայոց լեզուն, հայոց գրականութիւնը, եւ կամ հայոց պատմութիւնը ուսումնասիրող երկերը, ինչպէս նաեւ հայոց հնագոյն գրողներու թարգմանութիւնները քննադատական յաւելուածներով, ազգային կամ կրօնական պատմութեան վերաբերեալ էջեր, հայկական գաւառներու աշխարհագրական վիճակացոյցը եւ վերջապէս հայկական գեղարուեստին ու իրաւագիտութեան վերաբերող ուսումնասիրութիւններ։ Մրցման չեն կարող մասնակցիլ 1. օտար հեղինակութիւններու թարգմանութիւնները, 2. մէկ անգամ արդէն մրցանակի արժանացած աշխատասիրութիւնները, 3. մանկավարժական աշխատասիրութիւնները, 4. հայոց հնագոյն հեղինակներէն կատարուած թարգմանութիւնները եւ 5. այն բոլոր երկերը, որոնք տպագրուած են սոյն մրցման օրէն երկու տարի առաջ։ Աշխատասիրութիւնները գրուած պէտք է ըլլան հայերէն լեզուով։ Մրցանակին գումարն է 500 րուպլի (50 ոսկի)։

ՊԻԹԼԻՍԻ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐԸ.— Ինչպէս գրած էինք անկէ առաջ, Պիթլիսի Դաշնակցականներէն Մարզպետը եւ Արշակը ձերբակալուած էին ու բանտարկուած։ Այս անգամ նոյն երկու Դաշնակցականները հետեւեալ հեռագիրը ուղղած են.— «Բանակալ պաշտօնեաներու եւ կուսակալին կողմէ անարդարութիւնը սկսած է մեզի դէմ։ Մեծ թիւով զինուորներ մեր տունն ու յարակից երկու տուներ խուզարկութիւն կատարեցին եւ առանց ապացուցանող փաստի մը՝ դատապարտելու որոշում տրուեցաւ։ Հայկական խնդրոյն երեւան գալուն եւ Հայերուն փճացման պատճառ եղող Մուսա Գասըմի եւ Ռիզա պէյերու, ինչպէս նաեւ Սէյիտ Ալիի եւ նմաններու նկատմամբ մեր այլեւայլ դիմումները ապարդիւն կը մնան։ Կը խնդրենք որ արդարութիւնը ի գործ դրուի եւ կուսակալը ու ուրիշ պաշտօնեաներ պաշտօնանկ ըլլան»։

ՓԱՍՏԱԲԱՆ ՄԸ՝ ՎԱՐԴԱՊԵՏ.— Փաստաբան Արմենակ Ինճէեան անցեալ շաբթու մէջ Ս. Պատրիարք Հօր ներկայանալով, փափաք յայտներ է կուսակրօն եկեղեցական ըլլալու։ Ն. Ամենապատուութիւնը նախ զարմացեր է յիշեալին այս յայտարարութեան վրայ, բայց տեսնելով որ Պ. Ինճէեան կը պնդէ եւ համոզուած է, յանձնարարագիր մը կուտայ յիշեալ վարդապետացուին, որ այսօր կը մեկնի Դպրեվանք՝ պատրաստուելու համար։ Իզմիրլեան Հայրիկ խոստացեր է Էջմիածին մեկնելէն առաջ վարդապետ ձեռնադրել յիշեալը։

ԳԱՀԻՐԷԷՆ հայ Գաղութը հարիւրաւոր ստորագրութիւն կրող հանրագրութեամբ՝ Նշան Զիւմինեանի համար Խտիվական շնորհը կը խնդրէ։

Ինչպէս յայտնի է յիշեալը իբրեւ Մուշեղի մեղսակից՝ ցմահ տաժանակիր աշխատութեան դատապարտուած էր։ Յետոյ իր պատիժը 20 տարուան իջեցուցած էին։ Խեղճ Զիւմինեան, որ զարգացեալ համակրելի երիտասարդ մըն էր, 14 տարուան բանտի դժնդակ կեանքին բերմունքով, վաղաժամ ծերացած եւ աչքին մէկը կորսուած էր։

Հանրագրութիւնը երկու օրինակ ըլլալով՝ մին Գաւառ. Ընդհանուր Ժողովի նախագահ Պօղոս Փաշա Նուպարի եւ միւսը Քաղաքական Ժողովին ներկայացուած է։ Յուսալի է որ ազգային իշխանութիւնը վերջին փորձ մը ընելով Ն. Բ. Խտիվին մօտ՝ պիտի յաջողի ձեռք բերել տարաբաղդ բանտարկեալին ազատութիւնը, որուն ինչպէս եւ Մուշեղի համար՝ ժամանակին ամբողջ Գահիրէի մամուլը եւ նոյն իսկ օտարազգիները համակրական ցոյցեր ըրին։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ գումարուելով հետեւեալ որոշումները տուաւ։ Ա. Խորհուրդը Կէտիկ-Փաշայի Թաղ. Խորհրդոյ մէկ գրին վրայ կարեւորը որոշեց յանձնարարել նոյն եկեղեցւոյ նախորդ Թաղ. Խորհուրդին, որ իր շրջանի մատակարարութեանց հաշիւները փութացնէ։ Բ. Աթենքի մատուռին շինութենէն գոյացած պարտքը հատուցանելու համար հանգանակութեան արտօնութիւն խնդրուած էր։ Խորհուրդը միմիայն Յունաստանի, Եգիպտոսի եւ Իզմիրի մէջ հանգանակութիւն կատարելու արտօնութիւն տուաւ, ղրկելով նաեւ ուզուած յանձնարարականները, իսկ հասարակութեան կանոնագրի, ինչպէս նաեւ մատրան գետնի սեփականութեան խնդրոյն ուսումնասիրութիւնը յաջորդ նիստին վերապահեց։ Գ. Խմէրեան եղբարց կողմէ Օրթաքէօյի եկեղեցւոյն կտակուած տան խնդիրը եզրակացուց եւ այս մասին կտակընկալ էֆթիկ Խմէրեան կնոջ կողմէ մատուցուած վկայագրերու համաձայն, պէտք եղածը տնօրինեց եւ որոշեց յայտագրել Թաղ. Ժողովոյ։ Դ. Խորհուրդը յանձնարարել որոշեց ելեւմտից Հոգաբարձութեան որ կեդր. մատուռի 1909 տարեշրջանին մէջ տեղի ունենալիք ծախքերու եւ հասոյթից ծրագիրը կազմէ եւ ներկայացնէ փութով Տնտես. Խորհրդին ըստ օրինի ելմտացոյցը կազմուելու եւ մատուցուելու Թաղ. Ժողովին, վաւերացուելու համար։

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱՅԷՆ կը գրեն մեզ յուն. 15 թուով. «Երեք ամիս առաջ քաղաքիս Հայ երիտասարդութեան կողմէ հիմնուեցաւ թատրոն մը, որուն գոյութիւնը եւ ցարդ ունեցած յաջողութիւնը կրկնակ տեսակէտներով օգտակար եղաւ ժողովուրդին, ներկայացումներէ զատ ամէն կիրակի լսարանն ալ տրամադրելի ըլլալով։ Դերասանուհի Տիկին Պերճուհի (մայր Տիկին Բնարի) հետ քաղաքս ժամանեց դերասանապետ Տիար Խ. Նորիկեան, որ իսկոյն անցաւ ամաթէօրներու գլուխը եւ առաջին առթիւ թուրքերէն լեզուով ներկայացուց Ճշմարիտ Ապաշաւ տրամը եւ Էսկինի Ապտի զաւեշտը, որ գտած լաւ ընդունելութեանը համար՝ երեք անգամ ներկայացուեցաւ։ Հայ երիտասարդներու այս յաջողութիւնը անտարբեր չթողուց նաեւ մեր Թուրք հայրենակիցներն ալ, եւ տեղւոյս Մ. եւ Յ. Կոմիտէն Տիար Նարիկեանի եւ Տիկին Պերճուհիի հետ համաձայնելով պարբերաբար ներկայացուց Վաթան, Նամըք օղլու եւ Ժեօնի Թիւէֆ ազգային թատերախաղերը՝ Հայ ամաթէօրներու ընկերակցութեամբ, որ միեւնոյն միջոցներուն ներկայացուց զաւեշտ մը՝ Նախանձոտ կինը, եւ պարսական ընտանեկան կեանքէ առնուած Լոյս եւ Խաւար անուն տրամօգոմէտի մը։ Հայ թատերասիրաց ազգ. ընկերութիւնը իր գոյութեան իրաւունքը արդարացնելու համար ներկայացուց Սանկուլիս Կոյս ողբերգութիւնը. մանաւոր տարազներն ալ պատրաստել տալով, այնպէս որ սոյն ողբերգութեան ժողովուրդին կողմէ գտած ջերմ ընդունելութենէն քաջալերուելով, թատրախումբը որոշած է շաբաթ իրիկուն եւս զայն ներկայացնել։ Տիար Խ. Նարեկեանի եւ Տիկին Պերճուհիի ներկայութենէն օգտուելու համար Ընկերութիւնը մտադիր է նաեւ Վարդանանցի առթիւ ներկայացնել «Քաջն Վարդան Մամիկոնեան կամ Աւարայրի Դիւցազները» անուն երգախառն ողբերգութիւնը։

ԵՐ. ՕՏԵԱՆ.— Վերջապէս եկաւ Օտեանը Եգիպտոսէն, ուր կը գտնուէր իբր տասը տարիէ ի վեր։ Ինչպէս բոլոր արտասահմանի գրողներուն, Օտեանի վերջին գրական տասներկու տարուան գործունէութեան ալ տեղեակ չէ Թրքահայը։ Օտեան բեղմնաւոր եղաւ այդ շրջանին մէջ. երգիծաբանութեան սքանչելիքներ արտադրեց՝ մերթ սեփական հրատարակութիւններով, մերթ զանազան թերթերու եւ հանդէսներու մէջ։ Միեւնոյն սուր, կենդանի եւ վառ միտքն է միշտ ինչ որ էր նախկին Հայրենիքի այս անուանի աշխատակիցը։ Իր երեւումը թրքահայ կեանքին մէջ՝ ուրախութեամբ պէտք է լեցնէ բոլոր զինքը ճանչցողները եւ բոլոր գրչի մարդիկը։ Բարիգալուստ կը մաղթենք իրեն եւ անհամբեր ենք զինքը ողջունելու Պոլսոյ մամուլին մէջ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵԼԵՒՄՏԻՑ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

Տ.

Ելեւմտից Հոգաբարձութիւնս ձեռնարկած է հիմնական ու արդիւնաւոր կազմակերպութիւն մը տալ ազգային տուրքերու բաշխման եւ գանձման եղանակի մասին՝ խորհրդակցութեամբ Պատ. Քաղաք. Ժողովոյ եւ Տնտես. Խորհրդոյ։ Բայց միւս կողմէ նկատի առնելով կեդր. Սնտուկի ներկայ անձուկ վիճակը, որուն դարմանը միմիայն ազգային տուրքերու կանոնաւոր գանձման մէջ փնտռել հարկ եղած է, Հոգաբարձութիւնս կարեւոր համարեց երեք հաւաքիչներ նշանակել, որոնք են Պետրոս Ճանիկեան, Տիգրան Փէշտիմալճեան եւ Լեւոն Պագալեան, յետնեալ տուրքերը գանձելու եւ այդ կերպով դիւրութիւն մը ընծայելու Սնտուկին, գոնէ առօրեայ պէտքերուն հայթայթման, եւ հետեւաբար կոչում կ'ընէ բոլոր պատուարժան ազգայիններուն, որ երբ յիշեալ հաւաքիչները ներկայանան իրենց, բարեհաճին սիրայօժար վճարել ազգային տուրքէ իրենց ունեցած պարտքերը, ստանալով անպատճառ անոնցմէ իրենց վճարած գումարին փոխարէն հարկ եղած կանոնական ընկալագիրը, եւ վստահ է թէ իր այս հրաւէրը պիտի՛ ունենայ փափաքուած արդիւնքը եւ չպիտի ուզուի թողուլ կեդր. Սնտուկը բոլորովին նեղ դրութեան մէջ։

Կանխելով յայտնել մեր շնորհակալիքը,
Մնամք յարգանօք
Ի դիմաց Ելեւմտից Հոգաբարձութեան

Ատենադպիր	Ատենապետ
Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ	(ԱՆԸՆԹԵՌՆԼԻ)

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎԻԵՆՆԱ, 30 յուն.— Աւստրիոյ-Հունգարիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ պատրաստուած համաձայնութեան բրօթօքօլը վաղը Կ. Պոլիս պիտի ղրկուի, հոս կատարուած փոփոխութիւններէն յետոյ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Բոլիդիշէ Քորէսբօնտէնց կ'իմանայ թէ երէկ իրիկուն Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան յանձնուած են երեք ծանուցագիր-շրջաբերական, ռուս, թուրք եւ պուլկար կառավարութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ։ Այդ երեք ծանուցագիրներն ալ առնչութիւն ունին Պուլկարիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ առաջ եկած կացութեան հետ, առաջին տէրութեան կողմէ վերջերս ձեռք առնուած զինուորական միջոցներուն հետեւանքով։

ՍՕՖԻԱ.— Իրիկուան թերթերը խօսելով պուլկարական ծանուցագիր-շրջաբերականին վրայ, գոհունակութեամբ ի վեր կը հանեն անոր մէկ հատուածը, որ կ'առաջարկէ Թուրքիոյ կա՛մ ընդունիլ 82 միլիոնի հատուցումը ու անմիջապէս ճանչնալ Պուլկարիոյ թագաւորութիւնը եւ կամ սահմանել նոր կնճռոտութիւններէ առաջ գալիք պատասխանատուութիւնը։ Այդ ծանուցագրին ազդու լեզուն աննպաստ տպաւորութիւն մը առաջ բերած չէ դիւանագիտական շրջանակներու մէջ, նկատելով որ պուլկար կառավարութիւնը կ'ուզէ այդպէսով արագօրէն ձեռք բերել համաձայնութիւն մը։ Վաղը տէրութեանց միջամտութեանը կը սպասուի։

ՎԻԵՆՆԱ.— Ֆրէնտէնպլաթ կ'իմանայ թէ Վիեննայի դահլիճը հաւանութիւն յայտներ է ռուս կառավարութեան առաջարկին՝ հաւաքական միջամտութիւն մը ընելու համար Կ. Պոլսոյ եւ Սոֆիայի մէջ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Գերման դիւանագիտական շրջանակներու մէջ անկարելի կը նկատեն Կ. Պոլսոյ մէջ միջամտել ի նպաստ Պուլկարիոյ անկախութեան։

ՎԻԵՆՆԱ.— Օսմ. բաժնեթուղթերով Ընկերութիւն մը կը կազմեն հոս, որ պիտի զբաղի Աւստրիական ճարտարարուեստի արդիւնք եղող կարասիներու եւ արուեստական առարկաներու Թուրքիա ներածման գործով։ Ընկերութեան սկզբնական դրամագլուխը պիտի ըլլայ 500000 քուրոն։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Վիլհէլմ կայսեր ծննդեան տարեդարձին առթիւ Նովոյէ Վրէմիա թերթին մէջ յօդուած մը հրատարակած է անոր դէմ։ Կէս-պաշտօնական Ռոսիա իր այսօրուան թիւին մէջ ցաւ կը յայտնէ այդ հրատարակութեան համար, ըսելով թէ Նովոյէ Վրէմիա, որ արտասահմանի մէջ ռուս հանրային կարծիքը կը ներկայացնէ, անմօթաբար քննադատած է դրացի պետութեան մը վեհապետին արարքները։ Հետեւաբար բոլոր Ռուսերը, որոնք վարժուած են հայրենիքին բարեկամ վեհապետները յարգելու, խոր ցաւով պիտի զգան։

ՓԱՐԻԶ.— Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց Մարոքի ջուրերէն ետ կանչել երեք մարտանաւեր։

ՓԱՐԻԶ.—Վիլհէլմ կայսրը գերմանական դեսպանին յանձնարարեց ծաղկեպսակ մը դնել Բօքլէն Էնէի դագաղին վրայ։

ՄԷՍԻՆԱ.— Գիշերուան քանի մը ցնցումներէն յետոյ այս առտու բուռն ցնցում մը զգացուեցաւ ստորերկրեայ խուլ որոտումներով։ Քանի մը տուներ փլան։ Ժողովուրդը խուճապի մատնուեցաւ։ Ո եւ է զոհ չկայ։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ, 31 յունվար.— Քաղաքական լրագիրները շաբաթ օրուան իրենց ելմտական տեսութեանց մէջ խօսելով թուրք եւ պուլկար վէճին վրայ, կ'ըսեն թէ Պուլկարիա ստանալէն հարիւր միլիոն ֆր. կրնայ վճարել, որովհետեւ իր ելմտական վիճակը շատ ծանրաբեռնուած է։ Պուլկարիա ունի իննսուն միլիոն ֆր.ի երկրոն պարտք մը, 93 միլիոն ալ՝ % 6ով կնքուած նախկին փոխառութիւններէն, ընդամէնը 183 միլիոնի գումար մը, որուն վրայ պէտք է աւելցնել Թուրքիոյ վճարուելիք հարիւր միլիոնը։ Պուլկար կառավարութիւնը, Պանք տը Բարիի դրամատէններու խումբին հետ դժուարութեանց հանդիպած ըլլալով, հաւանաբար չպիտի կրնայ խոշոր փոխառութիւն մը կնքել Բարիզի մէջ։ Կը յուսայ Զուիցերիոյ, Հոլանտայի եւ մասամբ Գերմանիոյ մէջ կնքել։

ԼՈՆՏՈՆ.—Պաշտօնական հաշիւներու համաձայն, Թրանսվալի ոսկեհանքերուն հասոյթը, 1908ին, 12,324,029 անգլ. ոսկի եղած է։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,		17/30 յուն.
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	102 32½
Ամէնէն բարձր գին	»	102 39½
Ամէնէն վար գին	»	102 32
Ռումէլի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	175 12
Ամէնէն բարձր գին	»	175 37
Ամէնէն վար գին	»	175 —
ԲԱՑՈՒՄ,		Յուն. 19/1 Փետր.
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Ք. Կ.	Օ. Ո.	102 32
» » » ժամը 6ին	»	102 30
Ռումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	174 75
» » ժամը 6ին	»	174 62½
Քարտֆ Կ. Պոլսոյ	»	424 —
Անատ. Երկթ. Պարտթ. Ա. սերի	»	513 —
» » » Բ. սերի	»	510 —
» » բժնթղթ.	Ա. Ո.	14 70
Շիրքէթի Խայրիէ	»	38 25
Շիրքէթի Խայրիէի Համիտիէ	»	1 65
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	3 97
Օսմ. Ծխախոտ		15 20
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		6 50
» ժուիսանս		3 —
» պարտաթուղթ		490 —
Թրանսվալ	Ֆր.	58 50
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.		313 50
Գալիա Գարաայտըն		440 —
Միտիլլի Պանքա	Օ. Ո.	4 50
Նէճիպ Քեօփրի Թրամ. բժնթղթ.	»	2 —
Սալօնիքի Պանքա		113 —
Քարասու առանձնաշնորհեալ		27 50
» սովորական		23 —
Քարտֆ Իզմիրի		580 —
Լաւրիոն	Ֆր.	53 —
Զարթըրը	»	19 —
Քրէտի Ֆօնսիէ Էժիպսիէն հին		288 —
» » » նոր		253 —

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԹՐԱՄՈՒԷՅՆԵՐՈՒ ԸՆԿ.

ԱԶԴ. — Հիմնադիրներու բաժին եւ բաժնեթուղթ ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ 1909 յունուարի երրորդ շրջաբերութեան պարտաթուղթերուն տպագրութիւնը մէկ ամիսէն աւարտելուն, Ընկերութեան Վարչական Խորհուրդը որոշած է առժամեայ արժեթուղթեր յանձնել։ Հետեւաբար, հիմնադիրներու բաժին եւ բաժնեթուղթ ունեցողներէն անոնք որ կ'ուզեն բացուած ստորագրութեան մասնակցիլ, կրնան իրենց արժեթուղթերը ձգել Ընկերութեան Սնտուկը։ Իրենց բաժնեթուղթերը ստուգուելէ յետոյ, ութը օրէն, պիտի ստանան մէկ առժամեայ արժեթուղթ։ Նոր բաժնեթուղթերը յետոյ պիտի յանձնուին առժամեայ արժեթուղթերուն ի փոխարէն, այս վերջինները ներկայացուելէ ու յանձնուելէ ետքը։

Վարչ. Խորհուրդ

Կ. Պոլիս, 16 յուն. 1909 5—1

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ. — Շիրքէթի Խայրիէի վարչութիւնը աճուրդի կը դնէ կամուրջի եւ Վօսփորի նաւամատոյցներուն վրայ ծանուցումներ եւ ազդարարութիւններ փակցնելու իրաւունքը, ինչպէս նաեւ իր շոգենաւերուն մէջ յարմար տեղեր ծանուցումներ դնելու իրաւունքը։ Անոնք որ կ'ուզեն այս աճուրդին մասնակցիլ եւ աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններ ստանալ, պէտք է դիմեն վարչութեան։

28 յուն. 1909 ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՎԵՐՋԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԹԻՒ
Է. ՔԱԼԻՎՐՈՒՍԻ եւ Ընկ.
342, Բերա, Մեծ Փողոց, 342

ՄԵԾ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՄԷՆ ՃԻՒՂԵՐՈՒ ՄԷՋ
ՇԱՏ ԶԵՂՉՈՒԱԾ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՄԸ
ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿԱՐՆԻԹԻՒՐՆԵՐՈՒ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻ ՈՒ ԵՐԵԿՈՅԹԻ
ԲՈՍԹԻՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

1908 դեկտ. 15/28 երկուշաբթի
օրէն սկսեալ 10—6

ԵՂԱՆԱԿԻ ՎԵՐՋԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

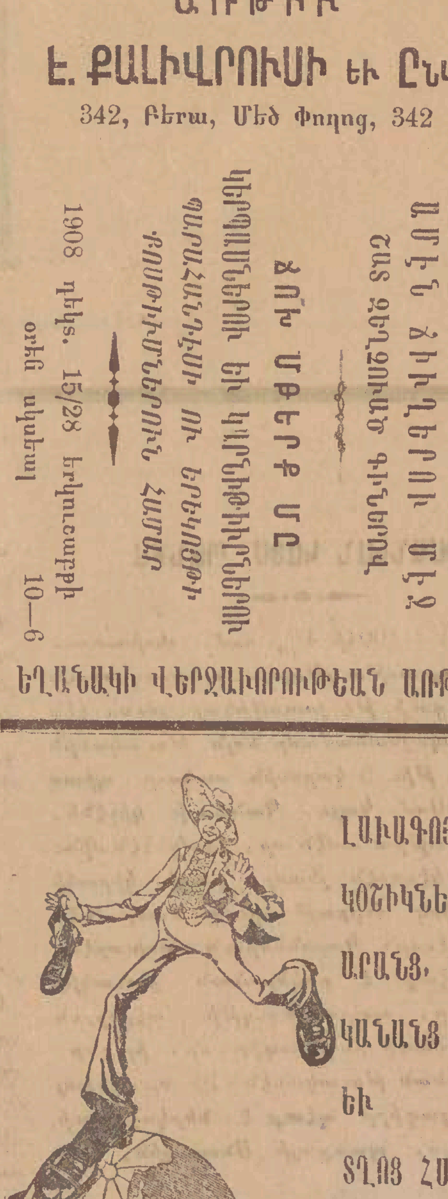

ԼԱՒԱԳՈՅՆ
ԿՕՇԻԿՆԵՐԸ,
ԱՐԱՆՑ,
ԿԱՆԱՆՑ
ԵՒ
ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ
ԿԸ
ԳՏՆՈՒԻՆ

ԹԻՐԻՆԿ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
ՂԱԼԱԹԻԱ

ԱՅՍՕՐ
ԵՒ
ՅԱՋՈՐԴ
ՕՐԵՐԸ

Ս. ՇԹԱՅՆ ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՏՐԱՍՏ ԶԳԵՍՏԵՂԷՆԻ ԱՄԷՆԷՆ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ՁՄԵՌՆԱՎԵՐՋԻ ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

խիստ զեղչուած գիներով կը ծախուին վաճառատան բոլոր ճիւղերուն մէջ

ԳԱՒԱՌԻ
ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ
ՆԱՄԱԿԱՏԱՆ ՄԻՋՈՑԱՒ
ՓՈԽԱՐԺԷՔԸ ՍՏԱՆԱԼԷ ՅԵՏՈՅ

ՎԼՍԹՕՆՈՎ ԶԳԵՍՏ	Անգլ. ֆանթէզի կերպասէ	100
ՐԸՏԷՆԿՍԹՈՎ ԶԳԵՍՏ	Սեւ շըվիօթէ	180
ԺԱՔԷԹՈՎ ԶԳԵՍՏ	Մինչեւ մէջքը, լիագոյն և ֆանթէզի գոյներով	100
ԲԱԼԹՕ	Անգլիական կերպասէ, նոր տեսէններով և միագոյն	100
ԲԱՐՏԸՍԻՒ	Նոր և ընտիր տեսէններով	80
ՎԼՍԹՕՆՈՎ ԶԳԵՍՏ	Պատանիներու համար, նոր ձեւով և կարուածքով, ֆանթէզի կերպասէ	60
ԲԱԼԹՕ	Պատանիներու համար, անգլ. ֆանթէզի կերպասէ և ամէն գոյներով	60
ՔՕՍԹԻՒՄ ՄԱԹԼՕ	Տղոց համար, ամէն տեսակէ և ամէն գոյնով	40
ԺԻԼԷ	Ֆանթէզի, արանց համար, վերջին նորաձեւութեամբ	30-35
ՍԵՆԵԿԱԶԳԵՍՏ	Ճոխ կերպով յարդարուած	60
ԶՈՐՁԱԿԱԼ «ԻՏԷԱԼ»		2
ՌԱԶԱՔ	Ածխման ապահով գործի	60
ՔՕՍԹԻՒՄ-ԹԱՅԵԼՕՐ	Նորատի աղջկանց համար	100
ՔՕՍԹԻՒՄ-ՐԸՏԷՆԿՕԹ	Կանանց համար	180
ՊԼՈՒԶ	Ֆանէլայէ	20
ԱՆԹԱՓԱՆՑԻԿ ՎԵՐԱՐԿՈՒ	Կանանց համար, անգլիական տեսակէ և երաշխաւորուած	108
ԶԳԵՍՏ	Փոքր աղջկանց համար ԶԵՂՋՈՒՄԸ	20%
ՇՐՋԱԶԳԵՍՏ	Ֆանթէզի շըվիօթէ	40
ԺԻՒՊՕՆ	Սեւ ասուէէ	25
ՊՕՍ ԵՒ ՄԱՆՇՕՆ	Մուշտակէ ԶԵՂՋՈՒՄԸ	25%
ՊՕՍ ԵՒ ՁԱՅԼԱՄԻ ՓԵՏՈՒՐ	ԶԵՂՋՈՒՄԸ	25%
ՇԱՊԻԿ	Զէֆիր գոյներով, այլազան տեսէններով	15
ՇԱՊԻԿ	Ճերմակ, պարահանդէսի համար, ծալքերով և հարթ	15
ԿԵՂԾՕՁԻՔ	Արանց և կանանց համար	12
ԲԻԺԱՄԱ	Ֆանէլայէ	25
ՖԱՆԷԼԱ	Զուտ անգլիական բուրդէ, միագոյն արանց համար	20
ՃԵՐՄԱԿ ՎԱՐՏԻԿ	Շատ դիմացկուն	15
ՁԷՖԻՐԷ ՎԱՐՏԻԿ	Ընտիր տեսէններով	10
ԳՈՒԼՊԱՑ	Ֆանթէզի գոյներով և միագոյն արանց համար	3
ԳՈՒԼՊԱՑ	Զուտ անգլիական բուրդէ արանց համար	6
ԳՈՒԼՊԱՑ	Կանանց համար, զուտ բուրդէ և սեւ	7
ԹԱՇԿԻՆԱԿ	Անգլ. պաթիսթէ, երկվեցեակը	8
ՓՈՂԿԱՊ	Այլազան տեսէններով և ընտիր գոյներով	3
ԿՕՇԻԿ	Տոկուն տեսակէ	60
ԳՕՏԻ	Կանանց համար, շատ չէք մեծ մթերք	5
ՁԵՌՆՈՑ	Պարահանդէսի համար, դիմացկուն մորթէ	9
ՁԳԱՓՈԿ	Խիստ յարմար դրութեամբ	6
ԲՕՐԹ-ՇՕՍԷԹ	Ամերիկեան դրութեամբ	5
ԶԱՐԴԱՐՈՒՆ ՍԱՆՏՐԵՐ	Կանանց համար	5
ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ	Թաշկինակի համար, խիստ նուրբ	7
ՕՃԱՌ «ՇԹԱՅՆ»	Տուփը երեք հատ	5
ԳԼԽԱՐԿ	Կանանց համար ճոխ մթերք բարիզեան նորոյթներու	25
ԳԼԽԱՐԿ	Մըլօն, սեւ, շատ վայելուչ	15
ԾԱԾԿՈՑԹ	Բուրդէ, խիստ նպաստաւոր գիններով	40
ՀՈՎԱՆՈՑ	Կանանց համար, վայելուչ կոթերով	20
ՆԷՍԷՍԷՌ	Արդուզարդի, խիստ ճոխ	50
ԿՈՃԱԿ	Թեւնոցի համար	3

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱԶԴ.— 1904ի 4% օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յուն. 1էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ 5 կտրօնին տոկոսը պիտի վճարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի կիշէներէն, Ղալաթիա ամէն օր, ժամը 1էն մինչեւ 2½, կէսօրէն յետոյ, բացի կիրակի օրերէ, իսկ ուրբաթ օրերը ժամը 10էն մինչեւ կէսօր: Կտրօններուն փոխարէն, որոնց պէտք է ընկերանան թուակիր պօրտրօներ, պարտաթուղթի տէրերուն պիտի յանձնուի ընկալագիր մը. իր շրջաբերութեան թուականէն 10 օր յետոյ այդ ընկալագիրը պէտք է ներկայացուի Օսմ. Կայս. պանքայի Սնտուկին, Ղալաթիա:

Կ. Պոլիս, 31 Դեկտ. 1908

⁂

ԱԶԴ.— Մաքսային 4% փոխառութեան պարտաթուղթերու տէրերուն կը ծանուցուի թէ յունուար 1էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ 12 կտրօնին տոկոսը պիտի վճարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կիշէներէն, ամէն օր ժամը 10էն մինչեւ 2½ կէս օրէ յետոյ, բաց ի կիրակիներէ, իսկ ուրբաթ օրերը ժամը 10էն մինչեւ կէս օր: Կտրօններու փոխարէն, որոնց պէտք է ընկերանան թուակիր պօրտրօներ, պարտաթուղթի տէրերուն պիտի յանձնուի ընկալագիր մը: Իր շրջաբերութեան թուականէն 10 օր յետոյ, այդ ընկալագիրը պէտք է յանձնուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Սնտուկին, Ղալաթիա:

Կ. Պոլիս, 31 դեկտ. 1908

⁂

Ազդ.— 1901—5ի 4% օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յուն. 1էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ 7 կտրօնին տոկոսը պիտի վճարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կիշէներէն, ամէն օր, ժամը 10էն մինչեւ 2½ կէս օրէ յետոյ, բացի կիրակիներէ, իսկ ուրբաթ օրերը՝ ժամը 10էն մինչեւ կէս օր: Կտրօններու փոխարէն, որոնց պէտք է ընկերանան թուակիր պօրտրօներ, ընկալագիր մը պիտի յանձնուի պարտաթուղթի տէրերուն: Այդ ընկալագիրը, իր շրջաբերութեան թուականէն 10 օր յետոյ, պէտք է ներկայացուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Սնտուկին, Ղալաթիա:

Կ. Պոլիս, 31 դեկտ. 1908

⁂

Ազդ.—1896ի 5% օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յուն. 1էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ 25 կտրօններուն տոկոսը կը վճարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կիշէներէն, ամէն օր, ժամը 10էն մինչեւ 2½, կէս օրէն յետոյ, բացի կիրակի օրերէ, իսկ ուրբաթ օրերը ժամը 10էն մինչեւ կէսօր: Կտրօններուն և ամօրթի ելած պարտաթուղթերուն փոխարէն, որոնց կ'ընկերանան թուակիր պօրտրօներ, ընկալագիր մը պիտի յանձնուի պարտաթուղթի տէրերուն: Այդ ընկալագիրը, իր շրջաբերութեան թուականէն 10 օր յետոյ պէտք է ներկայացուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Սնտուկին, Ղալաթիա:

Կ. Պոլիս, 31 դեկտ. 1908

⁂

ԱԶԴ.— Թէմպէքիի Բրիօրիթէ 4% փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ պայմանաժամը 1903 փետր. 1/14ին աւարտող պարտաթուղթերուն թիւ 20 կտրօնները եթէ երբեք չներկայացուին մինչեւ յառաջիկայ 31/13 փետր., չեղեալ պիտի համարուին:

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ռումէլի երկաթուղիներու
Պարտաթուղթերու վիճակահանութիւնը

ԱԶԴ.— Ռումէլիի պարտաթուղթերուն 234 վիճակահանութիւնը 1909 փետր. 19ին պիտի կատարուի կէս օրէն առաջ ժամը 10ին, Հանր. Պարտքի կեդրոնատեղին հրապարակաւ, և մասնակցութեամբ Նըմսական, Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարութիւններուն և Օսմ. Կայս. Պանքայի պատուիրակներուն:

⁂

ԱԶԴ. — Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Երէնգիւղի և Գըզըլ Թօփրաքի պատուաստի դպրոցները այս տարի ալ նախորդ տարիներու պէս պիտի սկսին ամերիկեան որթատունկեր բաշխել այգիի տէրերուն: Որթատունկերը ձրիապէս պիտի բաժնուին, առ առաւելն հինգ հազար հատ իւրաքանչիւր խնդրատույի: Հետեւաբար, այդ որթատունկերէն ունենալ փափագողները պարտին յառաջիկայ յունուար 15էն սկսեալ մինչեւ 1909 մարտ 15 (Ն. Տ.), չորեքշաբթի, ուրբաթ և կիրակի օրերը ներկայանալ. Երէնգիւղ, պատուաստի վարժարաններու տնօրէն Պ. Էքքըլէնի, իրենց խնդրագիրները ներկայացնելու համար: Այդ խնդրագիրներուն մէջ պէտք է յիշատակուին անուն և մականուն, քաղաքին ու գիւղին անունը այն շրջանակին, ուր կը գտնուին այգիները և վերջապէս որթատունկերու յատկացուելիք հողին տարածութիւնը: Ասկէ զատ խնդրամատոյցները պարտին Պ. Էքքըլէնի ներկայացնել նմուշ մը այն հողէն, ուր պիտի կատարուի տնկարկութիւնը, վերլուծում կատարուելու համար: 10—4

⁂

Ազդ.—Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութեան Թողեալ հասոյթներու Ընդհ. Տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ թէ Միխալըճ Պօղազի ձկնորսութեան տուրքի վարձակալութիւնը, որ նախապէս 27,000 ղրուշի տրուած էր չորս տարուան համար այդ պայմանաժամ փետրուարի վերջերը աւարտելուն համար, տեղւոյն Հանր. Պարտքի գործակալութիւնը աճուրդի դրած է յիշեալ տուրքին վարձակալութիւնը, 4 տարուան նոր շրջանի մը համար, 1325 (1909) Մարտ 1էն սկսեալ: Անոնք որ կ'ուզեն Կ. Պոլսոյ մէջ մասնակցիլ այս աճուրդին կամ կը փափագին տեղեկութիւններ առնել վարձակալութեան պայմաններուն վրայ, կրնան ներկայանալ Օսմ. Հանր. Պարտքի Ընդհ. Տնօրէնութեան (Ձկնորսարանի ճիւղ): Աճուրդին մասնակցիլ ուզողները պարտին կանոնական երաշխաւորութիւնը հայթայթել: ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

31/13 Յուն. 1909 8—3

⁂

Ազդ.— Արտակարգ դրոշմումի գործառնութիւնները կը կատարուին 31րդ և յաջորդ յօդուածներուն տրամադրութեանց համաձայն, Ղալաթիոյ դրոշմատուրքի դիւանին միջոցաւ: Հանրութեան կը ծանուցուի որ կրնայ առանց ծախքի փոխանակել հին կնիքները նոր կնիքներու հետ, հաւասար արժէք ունենալու պայմանով և միեւնոյն կարգի թուղթերու համար գործածելի: Հարիւրին 5 օրինական գումար մը կը գանձուի այդ գործողութեան համար: Այդ փոխանակութիւնը կը կատարուի միեւնոյն Ընկերութեան կամ առեւտրական տան վերաբերող թուղթերու կամ պաշտօնաթուղթերու մասին: Արտակարգ դրոշմումի համար ներկայացուած թուղթերը փութով կը վերադարձուին իրենց տէրերուն:

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

20/2 յուն. 1908 9—5

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ 1909 ՏԱՐՈՅ

Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

Հիւանդանոցիս սեփական 1909 տարւոյ Ընդարձակ Օրացոյցը հրապարակ ելած է պատկերազարդ և ճոխ բովանդակութեամբ և կը ծախուի Հիւանդանոցի Գրասենեակը և բոլոր գրավաճառաց քով:

Գինն է 10 ղրուշ:

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕՑԱՃԵԱՆ